

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

ALEŠ LIPNIK

Mentor: red. prof. dr. BOGOMIL FERFILA

Somentorica: doc. dr. MAJA BUČAR

VLOGA INFORMACIJSKIH SREDIŠČ PRI
KREPITVI KOMUNIKACIJSKIH TOKOV
MALIH PODJETIJ Z GLOBALNIM TRGOM

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2004

Seznam uporabljenih kratic in pojmov

6. OP	Šesti okvirni program
BIC	Business Innovation Centre
CADSES	Central, Adriatic, Danubian and South-East Europe) območje programa Interreg IIIB
CBC	Prekomejno sodelovanje
CEET	Center za energetske in ekološke tehnologije
EAGGF	Evropski kmetijski usmerjevalni in garancijski/jamstveni sklad (European Agricultural Guidance and Guarantee fund)
EEA	European Economic Area, Evropski gospodarski prostor
EIC	Euro info center
EIF	European invest found
EIP	Euro Info Point
EU	Evropska unija
EURES	European Employment Services
GEM	Global Entrepreneurship Monitor
IRC	Innovation Relay Centre
IPM	Interactive Policy making
LPC	Lokalni podjetniški center
MAP	Večletni Program za podjetja in podjetništvo
MG	Ministrstvo za gospodarstvo
MSP	Mala in srednja podjetja
NCP	Nacionalne kontaktne točke 6. okvirnega programa
NUTS	Nomenclature des Unites Territoriale pour Statistique - klasifikacija teritorialnih enot za statistiko
OECD	Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj
OPET	Organisations for the Promotion of Energy Technologies
PCMG	Pospeševalni center za malo gospodarstvo
PMMG	Podporna mreža malega gospodarstva
RPC	Regionalni podjetniški center
RRA	Regionalna razvojna agencija
SME	Small and Medium Enterprise (mala in srednja podjetja)

SPF	Sklad za male projekte
TEA	Total entrepreneurial activity (indeks skupne podjetniške aktivnosti)
ZRS	Znanstveno raziskovalno središče

Kazalo

Seznam uporabljenih kratic in pojmov.....	2
Kazalo.....	4
Seznam grafikonov.....	5
Seznam slik.....	5
Seznam tabel.....	5
1 Uvod.....	6
2 Metodološki okvir.....	7
2.1 Predmet raziskave in problem diplomskega dela.....	7
2.2 Hipoteza.....	7
2.3 Cilji diplomskega dela.....	7
2.4 Uporabljena metoda in struktura analize.....	8
3 Vloga malih in srednjih podjetij.....	9
3.1 Politika EU namenjena spodbujanju podjetništva.....	13
3.2 Podporne mreže podprte s strani Evropske Unije.....	17
3.3 B2europe- Sodelovanje med evropskimi mrežami.....	25
4 Razvoj podjetništva in podjetniška politika v Sloveniji.....	26
4.1 Podporne mreže podprte s strani EU v Sloveniji.....	28
4.2 Uresničevanje politik EU v Slovenije.....	29
5 Pregled programov EU v kateri lahko sodeluje Slovenija.....	36
5.1 CARDS- pred podpisom pristopnega sporazuma.....	37
5.2 Predpristopne oblike pomoči.....	37
5.3 Programi EU.....	39
5.4 Strukturni skladi EU.....	45
6 Empirični del naloge.....	47
6.1 Anketni vzorec.....	53
6.2 Rezultati.....	54
6.3 Verifikacija empiričnih hipotez.....	57
7 Zaključek.....	58
8 Literatura in viri.....	60

Seznam grafikonov

Grafikon 1: število opravljenih poizvedb EIC Koper v obdobju junij 2000- junij 2004.	48
Grafikon 2: Delež podjetij ki so prvič stopila v stik z EIC Koper za obdobje junij 2000 - junij 2004	49
Grafikon 3: Profil uporabnikov informacij EIC Koper:	50
Grafikon 4: Struktura vprašanj uporabnikov v obdobju od 30.6.2000 do 30.6.2004:	51
Grafikon 5: Izraba informacijskih središč pri pridobivanju informacij:	52
Grafikon 6: Delež malih in srednjih podjetij v občini Izola:	54
Grafikon 7: Ali podjetje posluje (nabava surovin in polproizvodov, tehnično sodelovanje in prodaja) na trgu EU oziroma trgu držav pristopnic?	55
Grafikon 8: Izraba informacijskih središč pri pridobivanju informacij:	56

Seznam slik

Slika 1: Območje delovanja EIC Koper	33
--------------------------------------	----

Seznam tabel

Tabela 1: Definicija MSP	12
Tabela 2: Struktura podjetij v Evropi	13
Tabela 3: Struktura podjetij v Sloveniji	27
Tabela 4: prehod iz predpristopnih oblik pomoči v obdobje polnopravnega članstva	39

1 Uvod

Enoten trg, in prost pretok kapitala, storitev, delovne sile, odprava notranjih meja, ter pospeševanje podjetništva so ključne usmeritve EU, zapisane že v Luksemburških smernicah. Mala in srednja podjetja (MSP) so ena od gonilnih sil razvoja v EU. S svojo večjo prilagodljivostjo, dinamičnostjo in hitrim odzivanjem na zahteve trga mnogo lažje v svoje poslovanje uvajajo potrebne spremembe. Poleg teh očitnih prednosti pa imajo mala podjetja tudi svoje slabosti: velikokrat so omejena tako s človeškimi kot finančnimi viri. (Glas 1995)

Druga težava je lahko razvoj določenih produktov. Razvoj določenega proizvoda je lahko dolgotrajen proces, ki zahteva specializirano opremo, specifične kadre in čas. Mala podjetja pa si ne morejo vedno privoščiti vzdrževanja razvojnega oddelka.

Da bi malim in srednjim podjetjem olajšali njihovo delovanje, pripravlja Evropska unija vrsto instrumentov, s katerimi želi malim in srednjim podjetjem (MSP)jem pomagati pri njihovem delovanju in razvoju.

Tako je v okviru Evropske Unije oblikovana vrsta programov in vzpodbud namenjenih MSP. Pot do sodelovanja v evropskih programih pa je za mala in srednja podjetja večkrat precej nejasna in preveč zapletena in zaradi zapletenosti evropskega upravnega aparata včasih premalo poznana.

Z namenom podpore MSP za uspešno vključevanje na enotni trg EU, je bilo v Evropski uniji ustanovljeno več podpornih mrež, ki naj bi pomagale in svetovale MSP jem pri njihovem nastopu na enotnem evropskem trgu. Namen naloge je predstaviti delovanje teh mrež, njihovo umestitev v podporno mrežo malega gospodarstva v Sloveniji ter hkrati tudi predlagati ukrepe za kar najboljšo izrabo priložnosti, ki jih preko svojih programov ponuja EU, ter informacij, ki jih preko svojih specializiranih mrež ponuja Evropska komisija.

2 Metodološki okvir

2.1 Predmet raziskave in problem diplomskega dela

Predmet raziskovanja diplomskega dela je vpliv delovanja podpornih mrež malega gospodarstva na dostopnost informacij o možnostih, ki jih imajo mala in srednja podjetja pri poslovanju na globalnem trgu. Pri samem delu se bom osredotočil na delovanje mreže Euro Info centrov in na posredovanje informacij, ki jih ta specializirana mreža Direktorata za podjetništvo Evropske komisije zagotavlja malim in srednjim podjetjem.

2.2 Hipoteza

V diplomskem delu bomo preverjali naslednje hipoteze:

H1: Evropske podporne mreže v Sloveniji omogočajo malim in srednjim podjetjem boljši dostop do informacij o poslovanju na trgu EU.

H2: Evropske podporne mreže v Sloveniji zmanjšujejo ovire za dostop do informacij o trgu EU.

2.3 Cilji diplomskega dela

Moderne informacijske tehnologije omogočajo učinkovito izmenjavo informacij. Izmenjava informacij pa mora biti (v skladu s trendi globalizacije) kompatibilna tudi globalno. Mala in srednja podjetja so močno omejena pri dostopu do najrazličnejših informacijskih virov, ki jih nudi EU, zato le-ta preko svojih programov podpira delovanje informacijskih mrež z namenom povečevati dostopnosti do informacij.

Cilji, ki jih z diplomskim delom želimo doseči so:

- Predstaviti podporne mreže MSP v Sloveniji, ki so podprte s strani EU
- Preveriti kako izraba evropskih podpornih mrež namenjenih MSP povečuje dostopnost do informacij.
- Ugotoviti vpliv delovanja podpornih mrež v Sloveniji
- Ugotoviti, v kolikšni meri takšen način komuniciranja povečuje pretok informacij, ter v kolikšni meri izpolnjuje pričakovanja uporabnikov informacijske mreže.

2.4 Uporabljena metoda in struktura analize

Pri izvedbi naloge in opisu predlagane problematike bomo uporabili naslednje metode:

Deskriptivno metodo: opis in razlaga pojmov podpornih institucij MSP v EU

Analiza primarnih virov (strategije, smernice, mednarodne pogodbe, listine)

Analiza sekundarnih virov (poročila, publikacije, nacionalni dokumenti)

Empirični del, ki obsega izvedbo ankete med MSP in njeno statistično analizo, ki bo obsegala opisno statistiko in univariantno statistično metodo (frekvenčna porazdelitev, mere srednjih vrednosti in mere razpršenosti)

Diplomsko delo je razdeljeno na osem poglavij. *Uvodu* sledi **drugo poglavje**, ki zajema metodološki okvir. Ta omogoča sistematični pregled predmeta, hipoteze, ciljev ter metod proučevanja. V **tretjem poglavju** je v ospredju vloga malih in srednjih podjetij v Evropski uniji, ter podporne politike evropske unije, namenjene podjetništvu. Te politike se uresničujejo tudi skozi podporne institucije, zato opisan podporne mreže podprte s strani EU. Opisane so posamezne mreže, njihov namen, cilji, področja dela in naštete države, v katerih delujejo. Ob koncu poglavja so opisane tudi aktivnosti EU, ki so namenjene koordinaciji delovanja mrež in doseganju sinergijskih učinkov podpornih mrež. **Četrto poglavje** predstavlja podjetniško okolje v Sloveniji, ter podporne politike v Sloveniji. Opisane so podporne mreže podprte s strani EU, ki delujejo v Sloveniji. Poleg podlag za delovanje teh mrež v Sloveniji je težišče na opisu delovanje slovenske mreže EIC in naporom za vzpostavitev nacionalnega sodelovanja evropskih mrež. **Peto poglavje** opisuje finančne instrumente in programe EU, v katere je vključena Slovenija po vstopu v EU. Poglavje na kratko opisuje še programe, ki so državam namenjeni v predpristopnem obdobju, ter v obdobju od podpisa predpristopnega sporazuma, do polnopravnega članstva. **Šesto poglavje** predstavlja empirični del naloge. V tem delu je opravljena analiza poizvedb in svetovanj podjetnikom, ki je v letih 2001-2003 opravil Euro Info Center Koper, ter statistična analiza opravljene ankete med malimi in srednjimi podjetji na področju občine Izola. **Sedmo poglavje** zajema verifikacijo hipoteze in sklep. V **osmem poglavju** pa je pregled virov in uporabljene literature.

3 Vloga malih in srednjih podjetij

Po drugi svetovni vojni, so za glavne faktorje gospodarske rasti veljali faktorji kapitala in dela (Robert Solow 1956). Ti faktorji so bili najbolj izkoriščeni v proizvodnji velikega obsega. V prvih treh četrtnjih prejšnjega stoletja je bila nenehna stalnica rast podjetij. Tedanji statistični podatki nenehno izkazujejo večanje prisotnosti in vloge velikih podjetij. (Caves, 1982; Teece 1993; Brock and Evans, 1989). Takšna rast podjetij je bila izkazana v večini držav OECD. V tem obdobju se je zdelo, da pomen podjetništva in malih in srednjih podjetij upada. Države so sicer čutile potrebo za zaščito MSP, a predvsem zaradi socialnih in političnih, in manj zaradi ekonomskih razlogov. Obdobje je trajalo nekje do konca 80-ih, ko Romer (1986), Lucas (1988) in Krugman (1991) ugotovijo, da tradicionalni produkcijski faktorji dela in kapitala niso dovolj, za razlago rasti, in da znanje postaja najpomembnejši faktor v modelih rasti. Prevladujoča mnenja tega obdobja so bila, da bo s naraščanjem pomembnosti znanja vloga MSP še bolj obrobna. »*To compete globally you have to be big*« Chandler (1990). V svetu globalnega trga, velikih izvoznikov, globalnih produktov, so v ospredju globalni igralci. Mala in srednja podjetja so bila omejena v svoji možnosti pridobivanja novih znanj, informacij o možnostih vlaganj, možnostjo komuniciranja na velike razdalje in v kontaktiranju z vladami. Ne glede na vse, pa je podjetništvo postalo motor ekonomskega in socialnega razvoja po vsem svetu.

Teoretični okvir ki povezuje podjetništvo in ekonomsko rast je bil podan z novimi teorijami industrijske evolucije (Jovanovič, 1982; Ericson and Pakes, 1995; Audretsch 1995; Hopenhyn, 1992; Lambson 1991 and Klepper, 1996). Medtem ko so tradicionalne teorije predpostavljale, da podjetništvo zavira ekonomsko rast, nove teorije predpostavljajo nasprotno: podjetništvo stimulira in generira rast. Medtem ko v tradicionalnih teorijah igrajo glavno vlogo učinkovitost, velikost in ekonomija obsega, nove teorije poudarjajo pomen znanja. Razliko vidijo v pričakovani vrednosti novih idej, ki pomenijo vzpodbudo posamezniku, da zapusti podjetje, ustanovi novega in poskusi komercializirati predvideno vrednost svojega znanja. Značilna lastnost novih teorij rasti teorij je osredotočenost na spremembo kot osrednji pojav. V proizvodno funkcijo pripeljejo tehnologijo, kot ključni notranji faktor rasti. Inovativnost kot osrednji predstavnik sprememb je v samem središču večine teh teorij. Vse industrijske spremembe skozi čas so povezane z inovacijami. Vstop, rast, preživetje podjetij, regionalni razvoj in cele ekonomije so odvisne od tega kako je izkoriščen potencial inovacij.

Utemeljitelja evolucijskih teorij (Nelson in Winter, 1982) predpostavljata pa praksa prehiteva ekonomsko teorijo. Evolucijski pogled na podjetništvo je usmerjen v dolgoročne in progresivne procese. Iz njega izhaja, da podjetniki tipično začenjajo z zelo majhnim obsegom proizvodnje, vendar so motivirani z željo unovčiti pričakovano vrednost svojega znanja. V odvisnosti od ekonomije obsega, MSP ji niso sposobni preživetja v svoji začetni velikosti- mala podjetja morajo rasti, da bi lahko preživel. Začasno preživetje novih podjetij je možno le z uvedbo strategij, ki kompenzirajo različne pomanjkljivosti in omogočajo podjetju da ugotovi, ali mu njegov proizvod omogoča preživetje. (Audrecht in drugi, 2003). Samo podjetja s takšnimi produkti, ki so hkrati tudi proizvedeni na učinkovit način, lahko rastejo in na koncu dosežejo stanje, ki jim omogoča preživetje na trgu. Ostala bodo stagnirala in v odvisnosti od selekcijskih mehanizmov prisiljena, da izstopijo iz trga.

Evolucijska teorija trdi da ima podjetništvo pozitiven vpliv na gospodarsko rast iz več razlogov. Za to teorijo je pomembna ločnica med rutinskimi in nerutinskimi (inovativnimi) funkcijami podjetja. Rutine (ali značilnosti) imajo enako vlogo kot geni v biologiji- so stalne značilnosti in opredeljujejo možno vedenje organizacije. Dejansko vedenje oblikuje tudi okolje. Poleg teh rutin (ki v evolucijski teoriji nimajo značaja nespremenljivosti) pa obstaja tudi funkcija »iskanja«, kot funkcije, ki je usmerjena v evalvacijo in modifikacijo rutin. Tretja komponenta analize evolucijske teorije pa je okolje v katerem podjetje deluje in predstavlja »okolje selekcije«. V tem okolju ni popolnoma zanesljivih izračunov na podlagi jasno opredeljenih možnosti izbire, ampak vladajo nezanesljivost, iskanje in premiki. Romer (1986), Lucas (1988 in 1992) in Grossman in Helpman (1991) ugotavljajo, da je izraba znanj pomemben mehanizem za rast, čeprav ne osvetljujejo dejanskih mehanizmov prenosa znanj med podjetji in posamezniki. To vprašanje je pomembno zato, ker mnoge gospodarske politike izhajajo iz novih evolucijskih teorij, v teh politikah pa je govora o javni podpori faktorjev znanja, kot so na primer raziskave in razvoj.

Nasprotno pa Audretsch (1995) predlaga odmik centra opazovanja od zunanjega opazovanja podjetij k posameznikom, ki so opremljeni z novimi ekonomskimi znanji (znanstveniki, inženirji, delavci opremljeni z specifičnimi znanji.) Temeljno vprašanje pa postane dilema med možnostjo uresničitve svoje ideje v organizacijski strukturi obstoječega podjetja- v tem primeru ne obstaja razlog, da odide iz podjetja oziroma drugo možnostjo, v kateri ima ideja prednost pred spopadom z odločevalci v podjetjih- v tem slučaju lahko odpre novo podjetje v

katerem lahko ovrednoti svoje znanje. Mala podjetja na ta način lahko kompenzirajo svojo šibkost v raziskavah in razvoju skozi izrabo znanj in »Spin-off« podjetja.

Posamezniki tehtajo med možnostjo ustanovitve lastnega podjetja. Dovolj veliko razhajanje med pričakovanji inovatorja in odločevalci v podjetju, in dovolj nizki stroški ustanavljanja novih podjetij pomenijo veliko verjetnost, da bo zaposleni zapustil podjetje in odprl svojega. Takšen začetek se smatra za »Spin Off« iz obstoječega podjetja. Tovrstna podjetja po navadno nimajo dostopa do velikih razvojnih laboratorijev- raje izrabljajo znanje in izkušnje pridobljeno pri prejšnjih delodajalcih.

Drugi način po katerem ima podjetniški kapital pozitiven vpliv na gospodarstvo je naraščajoča konkurenčnost med povečanim številom podjetij. Jacobs (1969) in Porter (1990) smatrajo, da je konkurenčnost posledica opredmetenja znanja. Pri tem za Jacobsa konkurenčnost ne pomeni konkurenčnosti v tradicionalnem smislu na trgu proizvodov. Osredotoča se na konkurenčnost novih idej, združenih v gibalno gospodarstvo. Po Jacobsu ne gre zgolj za povečano konkurenčnost med idejami velikega števila podjetij, ampak za povečano konkurenčnost med podjetji in posledično vzpodbujanje števila novih podjetij specializiranim v novih tržnih nišah. Za komplementarnost produktov in storitev so manjša nišno orientirana podjetja večkrat primernejša od velikih, vertikalno organiziranih proizvajalcev.

Tretji način, po katerem podjetniški kapital generira ekonomski učinek, je različnost med podjetji. Ne samo, da podjetniški kapital povečuje število podjetij, ampak tudi povečuje raznolikost podjetij. Podjetniški kapital prispeva k proizvodnji in rasti kot kanal za izrabo znanj, povečevanje konkurenčnosti in vzpodbujanje raznolikosti. Vključitev podjetniškega kapitala se bo pričakovano pozitivno odražala tudi v gospodarstvu.

Če pogledamo konkretne podatke za Evropski gospodarski prostor (*European Economic area EEA*)¹: 19 milijonov podjetij zaposluje skoraj 140 milijonov delavcev. Od teh je 40.000 ali 0,2% velikih podjetij ter 99,8% malih in srednjih podjetij (MSP). V tej skupini veliko večino, nad 90% predstavljajo mikro podjetja (z manj kot 10 zaposlenimi, približno polovica pa jih

¹ Evropski gospodarski prostor predstavlja v letu 2003 15 takratnih članic EU skupaj z Norveško, Liechtensteinom, Islandijo in Švico. Ta skupina držav se pojavlja tudi pod imenom Evropa 19

sploh nima zaposlenih ampak gre zgolj za samozaposlovanje. V povprečju je evropsko podjetje leta 2003 nudilo zaposlitev 7 osebam. (vir: OECD 2003)

Tabela 1: Definicija MSP²

Kategorija podjetja	Število zaposlenih	Promet	Bilanca
Srednje	< 250	≤50 mio €	≤43 mio €
Malo	< 50	≤10 mio €	≤10 mio €
Mikro	< 10	≤2 mio €	≤2 mio €

Vir: Priporočilo Evropske komisije 2003/361/EC.

Mala in srednja podjetja (MSP) so izrednega pomena za evropsko gospodarstvo. MSP predstavljajo 99% vseh evropskih podjetij, pomenijo dve tretjini vseh zaposlenih in ustvarijo skoraj 60% dodane vrednosti. Zaradi svoje fleksibilnosti in hitrega razvoja, ter prilagodljivosti so dejansko gibalno gospodarstva. Veliki proizvodni sistemi so prisiljeni k hitrejšemu razvoju, večji učinkovitosti, večji inovativnosti in prilagajanju organizacijskih oblik. MSP so tudi ključni igralci v določenih tržnih nišah, zato jim je v Evropi posvečena še posebej velika pozornost.

² Starejša definicija MSP v Sloveniji se je razlikovala od definicije ki jo priporoča Evropska komisija.

Tabela 2: Struktura podjetij v Evropi

		Mala in srednja podjetja (MSP)			Skupaj	Velika	Skupaj
		mikro	majhna	Srednja			
Število podjetij	1000	17.820	1.260	180	19.270	40	19.310
Število zaposlenih	1000	55.040	24.280	18.100	97.420	42.300	139.710
Št. zaposlenih na podjetje		3	19	98	5	1.052	7
Promet	1000€	440	3.610	25.680	890	319.020	1.550
Dodana vrednost na podjetje	1000€	120	1.180	8.860	280	126.030	540
Dodana vrednost na zaposlenega	1000€	40	60	90	55	120	75
Delež izvoza v prometu	%	9	13	17	12	23	17

Vir: Eurostat 2003

Vloga MSP v izvozu je manjša od velikih podjetij, delež izvoza v evropskem podjetju je 17%. Mikro podjetja imajo najnižji delež in sicer 9%, MSP pa v povprečju 17%. Pri velikih podjetjih je ta delež 23%. Razrez je primerljiv v vseh sektorjih industrije in v vseh državah, kar kaže na to, da je večina MSP vezanih na lokalne in regionalne trge.

3.1 Politika EU namenjena spodbujanju podjetništva

Glede na gornje podatke se EU zaveda pomembnosti malih in srednjih podjetij, zato jih poskuša podpirati z različnimi politikami. Te politike so objavljene v Evropski listini za mala podjetja, kjer so definirane ključne točke podjetniške politike v EU (vir: European Charter for small Enterprises, 2002):

- Izobraževanje in usposabljanje za podjetništvo. Za vzpodbujanje novega podjetniškega duha, je potrebno vključiti znanje o podjetništvu v šolski sistem na vseh nivojih.

- Cenejši in hitrejši zagon podjetja. Cena zagona novega podjetja mora biti primerljiva. Države z dražjimi in daljšimi postopki bodo morale prilagoditi svoje postopke. Uvajala se bo *on-line* registracija podjetij.
- Boljša zakonodaja in regulativa. Kjerkoli je možno, mora biti zakonodaja ki zadeva mala in srednja podjetja poenostavljena. Pri sprejemanju nove zakonodaje mora biti preverjen njen vpliv na mala in srednja podjetja.
- Zagotavljanje strokovnega znanja. Postopki pridobivanja dodatnih znanj morajo zagotoviti znanja potrebna podjetnikom in zagotavljati vseživljenjsko učenje.
- Izboljšanje računalniškega dostopa. Javna uprava mora bistveno povečati delež elektronskega komuniciranja z malimi in srednjimi podjetji. Elektronske storitve morajo pomeniti hitrejše in cenejše storitve za podjetnike.
- Izkoriščanje enotnega trga EU. Mala in srednja podjetja morajo začutiti koriti enotnega trga EU. Pravila konkurence morajo omogočati malim in srednjim podjetjem vstop na enotni trg in konkurenco pod enakimi pogoji.
- Davčni sistem in dostop do financ. Davčni sistem mora nagrajevati uspešne, vzpodbujati nastajanje podjetij in rast malih in srednjih podjetij ter odpiranje novih delovnih mest. Izboljšati je potrebno dostopnost malih in srednjih podjetij do financ.
- Krepitev tehnološke sposobnosti malih podjetij. Obstoječe programe evropske unije je potrebno okrepiti z namenom prenosa novih tehnologij. Vzpodbujati je potrebno tehnološko sodelovanje med podjetji, še posebej malimi in srednjimi podjetji.
- Uspešni zgledi e-poslovanja in podpiranje prvorazrednega malega gospodarstva. Vzpodbujati je potrebno mala in srednja podjetja k promociji dobrih praks. Koordinirane bodo aktivnosti za oblikovanje informacijskega in podpornega sistema, ki bo lahko dostopen in bo oblikovan po potrebah podjetništva.

- Močnejše in učinkovitejše zastopanje interesov malega gospodarstva. Izdelan bo pregled zastopanosti malega in srednjega gospodarstva v EU in na nacionalnem nivoju.

V okviru uresničevanja teh politik je Direktorat za podjetništvo evropske komisije sprožil široko debato o ključnih prioritetah podjetniške politike EU in jo izdal v obliki Zelene listine o podjetništvu. Najpomembnejši zaključki javne razprave so predstavljeni v nadaljevanju (vir: SUMMARY REPORT, The public debate following the Green Paper 'Entrepreneurship in Europe', 2003)

- Kot ena najpomembnejših tem je izražena potreba po zmanjšanju administrativnih in zakonskih ovir za podjetja. Mala in srednja podjetja so nesorazmerno prizadeta, saj si glede na svojo velikost ne morejo privoščiti specialistov, ki bi obvladovali kompleksna pravila in postopke. Rešitev je nakazana v smeri izboljšanja ustrezne zakonodaje in vključitve malih in srednjih podjetij v zakonodajni proces. Množična uporaba informacijsko- komunikacijskih tehnologij bo izboljšala komunikacijo z administracijo in poenostavila postopke ustanovitve podjetja.
- Dostop do financ za podjetja v različnih stopnjah razvoja (pred ustanovitvijo, prenos proizvodnje, rast, ...) in različnih sektorjih mora biti lažji. Izražena je potreba za razvoj evropskega trga rizičnega kapitala, ter vpliv davčne politike na rast podjetij, v obliki zmanjšanja davkov v primeru ustanavljanja novega podjetja, ali reinvestiranja dobička. Na enotnem trg EU mora biti poenostavljen postopek za povrnitev Davka na dodano vrednost.
- Trg delovne sile se sooča s pomanjkanjem določenih poklicnih profilov. Zaposlitvena zakonodaja mora biti prožnejša in se sposobna prilagajati spremenjenim okoliščinam.
- Izobraževanje in podpora, še posebej za mlade podjetnike so nujno potrebne za male podjetnike, ki potrebujejo ustrezna znanja za upravljanje svojih podjetij. V tej fazi je še posebna pozornost namenjena podjetniškim inkubatorjem in mentorstvom.

- Spodbujanje inovacij in internacionalizacija poslovanja, dostop do raziskav in tehnologij. Tudi skozi lažji dostop do programov evropske unije in zmanjšanimi stroški zaščite intelektualne lastnine. Grozdi lahko omogočajo izmenjavo znanj med raziskovalci in podjetniki in izrabo znanj skozi skupni nastop.
- Socialna zaščita je bolj naklonjena zaposlenim, kot samostojnim podjetnikom, kar zmanjšuje privlačnost podjetniške kariere. Prioriteta je zmanjšanje razlik v socialnih pravicah. Menjava statusa med zaposlenim in podjetnikom mora biti lažja. Strah pred neuspehom zavira podjetništvo, zato je naloga politika zmanjšati strah pred neuspehom in dovoljuje ljudem drugo možnost.
- Promocija naklonjenosti podjetništvu v javnosti. S prikazovanjem realističnega pogleda na podjetništvo in različnih oblik podjetništva, navdahniti več ljudi, da odprejo svoje podjetje. Izobraževanje za podjetništvo naj bi postalo del šolskega kurikuluma. S tem bi mlajša populacija dobila priložnost, da se uči o podjetništvu, pridobila podjetniška znanja in veščine in se morda usmerila v podjetništvo.
- Kot generalna usmeritev je potrebno zadovoljevanje potreb različnih tipov podjetnikov (ženske, etnične manjšine,...) in različnih sektorjev (kot so inovatorji, mikropodjetja, tradicionalna podjetja,...) ter različnih regij (urbane regije, oddaljene regije,...)
- Za izboljšanje učinkovitosti politike je potrebno pridobiti povratne informacije od podjetij v postopku sprejemanja podjetniške zakonodaje. Zato je potrebno okrepiti pretok informacij s strani podjetij do evropske komisije. Mehanizem, ki zagotavlja povratno informacijo *Policy Making tool* (IPM) mora biti okrepljen. Ta mehanizem je opisan v sklopu nalog mreže EIC.
- Dodano vrednost podpornim politikam predstavlja koordiniran pristop različnih politik. Naloga evropske komisije je skupna platforma za izmenjavo dobrih praks. Svetovanje in podpora morata biti ponujeni na nacionalni in regionalni ravni, kjer obstaja največ znanj o specifičnih potrebah in izzivih za podjetnike.

Kot ena od stalnic pri uresničevanju podpornih politik EU je prisotno zagotavljanje dostopa malih in srednjih podjetij do ustreznih informacij, kot tudi povratne informacije, ki jih s strani podjetij potrebuje evropska komisija za sprejemanje in preverjanje svojih politik. Tako je v Evropi veliko energije vloženo v podporno okolje namenjeno MSP. Obstaja vrsta mehanizmov in podpornih institucij, ki so med seboj povezane v različne evropske mreže. Struktura, namen in cilji teh podpornih mrež bodo predstavljeni v nadaljevanju. Evropska komisija podpira delovanje vrste evropskih podpornih mrež, ki so namenjene MSP. Najvažnejše med njimi si bomo ogledali v naslednjem poglavju.

3.2 Podporne mreže, podprte s strani Evropske Unije

Ne glede na svoje nedvomne prednosti, kot je fleksibilnost, zmožnost hitrega prilagajanja na potrebe trga in inovativnost, pa imajo MSP tudi svoje omejitve in ena največjih je zagotovo omejitev v človeških virih. Vsako MSP si ne more privoščiti razvojnega oddelka, strokovnjaka za mednarodno trženje, ali mednarodno pravo, zato je za uspešno delovanje MSP na globalnih trgih nujno potrebno ustrezno podporno okolje. Tako v EU deluje vrsta podpornih mrež, ki so namenjene MSP in hkrati različno usmerjene ali v podporo poslovanju na določenih območjih (Azija, Latinska Amerika), ali v podporo inovacijam, poslovnemu sodelovanju, ipd.

3.2.1 Business Innovation Centre BIC

Področja aktivnosti, ki jih razvijajo BIC pomenijo kombinacijo lokalnih in internacionalnih aktivnosti. Zahtevane so lokalne storitve, ki ne podpirajo lokalno usmerjenih iniciativ, ampak podpirajo vzpodbude, ki so pomembne za Evropski trg. Način “misli lokalno, deluj globalno” je bil razlog za lansiranje Evropskega programa BIC kot mreže.

Tako je bila v letu 1985 s strani že delujočih centrov podana pobuda za oblikovanje mednarodne neprofitnega združenja imenovane **European Business and Innovation Centres Network (EBN)**, z namenom upravljati delo mreže BIC.

Cilj mreže EBN je “vzpodbujati rast BIC centrov v in zunaj EU”.

Mreža EBN ima v Bruslju permanentno ekipo, ki članom mreže ponuja naslednje storitve:

1. Implementacijo in sodelovanje z DG Regio in EC BC shemo, ter stalnim zagotavljanjem sistema kakovosti za posameznim članom mreže.
2. Promocijo pristopa mreže BIC napram nacionalnim in regionalnim oblastem.
3. Zagotavljanje tehnične pomoči svojim članom in Evropski komisiji.

Ta pomoč je bistvena pri uveljavljanju uspešnosti pristopa BIC v številnih regijah in prinaša evropsko dodano vrednost lokalnim iniciativam. Na voljo je vsem nacionalnim javnim upravam, Centrom pa zagotavlja podporo ob začetku delovanja in spremlja njihovo delovanje ali ocenjuje projekte namenjene malim in srednjim podjetjem. Kot tehnična podpora se razume:

- Promocija pristopa BIC partnerjem v novih centrih;
- Študije izvedljivosti ob zagonu novega BICa
- Podpora med razvojno fazo novega BICa
- Ocenjuje skladnost delovanja centrov s sprejetim pristopom mreže BIC
- Organizacija študijskih obiskov med BICji širom Evrope
- Pomoč BICom pri krepitvi specifičnih področij aktivnosti, na primer industrijski in akademski spin-off, pomoč pri oblikovanju industrijskih con, prenos tehnologij, kreiranje regionalnih inovacijskih strategij, ipd.

4. Vzdrževanje povezav med BICi in drugimi podpornimi sistemi malega gospodarstva v Evropski Uniji, predvsem podpornimi mrežami Direktorata za podjetništvo (DG Enterprise)

5. Podpora za sodelovanje centrov v Evropskih programih z namenom podpore malim in srednjim podjetjem in asistenco medregijskem sodelovanju skozi evropske projekte.

Dodatno je vključena tudi klasične aktivnosti mreže kot je pomoč v komuniciranju in skupnemu delu med partnerji v mreži BIC ("*BIC to BIC cooperation*"), organizacija seminarjev, kongresov in konferenc, izmenjava dobrih praks, izmenjava osebja, združevanje znanj.

Pomoč v komuniciranju in skupnemu delu med klienti ("*Business-to-Business Cooperation*"), kreiranje podskupin v okviru mreže BIC, temelječih na specifičnih sektorjih (na primer informacijske in komunikacijske tehnologije), ali na geografskih lokacijah (na primer BICi v obalnih področjih, koordinacija projektov, pomoč pri mednarodnem sodelovanju med podjetji, etc,...

Viri informacij -o, in za mrežo BIC so redna poročila, novice o evropskih programih, Spletna stran mreže, redno osveževana baza BIC specialistov, objave rezultatov, ipd...

Kot dodatek k nalogi promoviranja Centrov na širokem območju, EBN trajno sodeluje s članicami in zbira tako pozitivne, kot tudi negativne izkušnje celotne mreže, in s tem prinaša Evropsko dodano vrednost lokalnim iniciativam.

Vključene države

Na začetku leta 2000 je imela mreža 200 članov, in je obsegala 150 BICov v 20 evropskih državah in 50 pridruženih članov v Evropi in zunaj nje. EBN je organizirana v nacionalnih mreže, v glavnem delujejo v obliki združenj, z namenom razpršitve aktivnosti in s ciljem povečevanja učinkovitosti. V Sloveniji BIC trenutno ne delujejo.

Kot del iste politike, BIC sodeluje z drugimi podpornimi mrežami malega gospodarstva Evropske komisije, še posebej Inovacijskimi relejnimi centri (**Innovation Relay Centres (IRC)**) in, **Euro Info centri (Euro Info Centres (EICs))**, Evropska komisija po proučuje možnosti razširitve tega delovanja na druge podporne mreže malega gospodarstva skupnosti v okviru pobude B2Europe³.

3.2.2 Mreža Euro Info Centrov (EIC)

Komisija Evropske unije – takratna Direkcija XXIII je leta 1987 vzpostavila mrežo **Euro info centrov** kot pomoč malim in srednje velikim podjetjem. Mrežo je ustanovila s predpostavko, da igrajo mala in srednje velika podjetja pomembno vlogo pri gospodarskem razvoju, da pa pri njihovem vključevanju na tuje trge še vedno obstajajo ovire (pomanjkanje informacij, razlike v zakonodaji posameznih držav, v administrativnih postopkih, jezikovne ovire itn.).

Da je mreža s svojo organiziranostjo in osnovnim namenom učinkovita in aktualna, pove tudi podatek o številu Euro info centrov. Njihovo število se je od začetnih 39 v letu 1987 povzpelo na preko 300 v letu 2004. Mreža deluje v državah Evropske unije, centralne in vzhodne Evrope ter v mediteranskih državah. (Vir: Networks Directory, 2004)

Komisija Evropske unije ves čas izboljšuje infrastrukturo mreže in ji namenja osrednjo vlogo pri spodbujanju podjetništva. V ta namen zagotavlja ustrezna orodja in komunikacije, kvalitetno usposabljanje kadrov, strokovno literaturo, podporo promocijskim aktivnostim in sofinancira projekte.

3 Pobuda b2Europe je podrobneje opisana na koncu poglavja.

Danes predstavljajo Euro info centri eno najperspektivnejših evropskih mrež za pomoč podjetjem, ki pokriva celotni evropski prostor. Euro info centri pridobivajo informacije v sodelovanju s Komisijo Evropske skupnosti ali njenimi institucijami, v sodelovanju z ostalimi člani mreže Euro info centrov in preko on-line dostopa do baz podatkov Evropske skupnosti in ostalih informacijskih virov.

Euro info centri nudijo informacije o:

- programih, pobudah in razpisih (javnih naročil) EU;
- evropskih programih financiranja, namenjenih malim in srednjim podjetjem (tudi za države pridružene članice);
- podjetniških sejnih, konferencah, seminarjih, delavnicah in okroglih mizah;
- specifičnih storitvah, ki jih zagotavljajo druge institucije in informacijske mreže.

Pomoč malim in srednjim podjetjem pri vključevanju na evropski trg ter vzpostavljanju poslovnih povezav s partnerji iz držav EU poteka preko:

- organizacije njihove udeležbe na partnerskih srečanjih in podjetniških forumih;
- zagotavljanja informacij s strani specialističnih informacijskih virov za navezovanje poslovnih stikov (iskanje partnerjev);
- zagotavljanja pomoči pri vzpostavitvi in realizaciji pobud, programov in projektov EU, kjer lahko sodelujejo mala in srednja podjetja;
- organiziranja delavnic, posvetov in seminarjev z evropsko tematiko, glede na potrebe malih in srednjih podjetij.

Euro info centri svetujejo s pomočjo Evropske komisije – Direktorata za podjetništvo, ostalih direktij ter delovnih skupin in strokovnjakov, ki delujejo v mreži. Pomagajo malim in srednjim podjetjem v prilagajanju zahtevam skupnega evropskega trga z zagotavljanjem svetovanja o:

- carinskih uredbah in postopkih;
- uporabi evropskih standardov (na področju okolja, tehničnih standardov za certifikat o varnosti in kakovosti izdelkov (oznaka CE));
- postopkih pri udeležbi v programih in projektih EU.

Uporabniki storitev Euro info centra so predvsem podjetniki in podjetniški centri, zbornice in združenja, izobraževalne ustanove, svetovalci, študentje oziroma vsi, ki želijo: spoznati sistem delovanja Evropske unije, centralne in vzhodne Evrope ter mediteranskih držav, spoznati

njihove programe in projekte, namenjene spodbujanju malega in srednjega gospodarstva, ali navezati poslovne stike z omenjenimi državami.

Euro info centri nudijo uporabnikom informacije v sodelovanju s Komisijo Evropske unije in njenimi institucijami; v sodelovanju z ostalimi 300 člani mreže Euro info centrov. Informacije so dostopne preko "on-line" dostopa do baz podatkov Evropske unije in ostalih informacijskih virov; preko literature Evropske unije in drugih Euro info centrov; in s pomočjo lastnega strokovnega kadra.

Moč Euro info centrov je v poznavanju lokalnega okolja (tj. trenutnega stanja in potreb domačega podjetniškega okolja), v strokovnem znanju osebja o evropskih zadevah, ki se izpopolnjuje na rednih usposabljanjih, v sinergiji mreže Euro info centrov (vzajemni izmenjavi strokovnega znanja), in v njihovi učinkovitosti, saj omogočajo dostop malim in srednjim podjetjem do različnih organizacij in institucij v EU. (Vir: Spletna stran EIC Koper, 2004)

3.2.3 EURES

EURES je okrajšava za *EUROpean Employment Services* evropsko službo za zaposlovanje, ki povezuje javne zavode za zaposlovanje in evropsko komisijo. V mrežo EURES so vključeni javni zavodi za zaposlovanje v državah Evropskega gospodarskega prostora in Švici, vanjo pa so vključeni tudi nacionalni in regionalni organi, ki se ukvarjajo z vprašanji zaposlovanja ter sindikati in delodajalske organizacije.

Mreža EURES je namenjena delavcem in delodajalcem ter državljanom, ki želijo izkoristiti prednosti, ki jih ponuja načelo prostega pretoka oseb. Opravlja tri vrste storitev: informiranje, svetovanje in zaposlovanje/napotitev (posredovanje zaposlitve). Čeprav je prost pretok delovne sile v okviru evropske zaposlitvene strategije ena izmed temeljnih pravic državljanov, je namen mreže tudi pomoč trgu delovne sile pri prilagajanju na razvojne spremembe.

EURES igra vedno večjo vlogo pri ugotavljanju presežka in primanjkljaja delovne sile v različnih gospodarskih sektorjih ter pri premagovanju ovir zaradi neustrezne izobrazbe. Delavcem, predvsem mladim, prek poklicnih izkušenj v tujini poveča možnosti za zaposlitev.

EURES sodeluje pri oblikovanju skupnega evropskega trga delovne sile, v določenih obmejnih območjih pa tudi integriranega regionalnega trga delovne sile.

3.2.4 Euro Info Points

Mreža EIP je bila ustanovljena leta 1991 in naj bi predstavljala prvo točko za iskanje informacij o Evropski uniji. Trenutno deluje nekaj čez 140 informacijskih centrov v 13 državah Evropske Unije: (Belgija, Danska, Nemčija, Grčija, Španija, Francija, Irska, Italija, Nizozemska, Avstrija, Portugalska, Finska in Švedska) (Vir: Networks Directory, 2004)

Namenjeni so javnosti, študentom in vsem, ki iščejo generalne informacije, kot tudi profesionalcem, ki iščejo specializirane informacije o EU. V kolikor zahtevane informacije ni možno posredovati, EIP iskalce lahko usmeri na druge, specializirane vire informacij o EU.

Z namenom informiranja najširše javnosti so praviloma locirani v centrih mest, na točkah, ki so javnosti lahko dostopne. Na razpolago imajo široko izbiro materialov o evropskih institucijah in politikah EU, zbirko uradnih publikacij in dostop do interneta. Video...

Poleg zbirke publikacij, izdajajo tudi lastne publikacije, zloženske, sodelujejo z lokalnimi mediji in predstavniki lokalne oblasti. Organizirajo okrogle mize, delavnice in ostale dogodke z namenom osveščanja javnosti o EU. Precej teh aktivnosti je orientiranih na mlade.

3.2.5 European Documentation Centres

Namen Evropskih dokumentacijskih centrov, je informiranje o EU na univerzah in raziskovalnih institutih. Nudijo pomoč, podporo in razvoj izobraževanja in raziskav evropskih integracijskih procesov, jih pozivajo k razpravam o Evropi in pomoči državljanom pri spoznavanju politik EU so glavni cilji mreže Evropskih dokumentacijskih centrov.

Mreža je bila ustanovljena leta 1963, danes pa jo sestavlja 544 centrov. Od tega jih je 324 v državah članicah EU, 84 v Evropi, izven držav EU 136 pa jih je na univerzah izven Evrope. V Sloveniji sta Evropska dokumentacijska centra locirana pri Univerzi v Ljubljani in na Univerzi v Mariboru. (Vir: Networks Directory, 2004)

3.2.6 IRC

Mreža "Inovacijskih Relejnih Centrov" se ukvarja s prenosom tehnologije in načini, kako razpoložljive tehnologije in rezultate raziskovalnih projektov približati njihovemu uporabniku. Mrežo je ustanovila Evropska unija s ciljem okrepiti tehnološko sodelovanje med raziskovalno in industrijsko sfero v okviru celotnega evropskega prostora ter podjetjem in raziskovalnim organizacijam nuditi neposredno podporo pri reševanju problemov v zvezi s prenosom tehnologije.

V mreži je več kot 68 centrov (t.i. Innovation Relay Centre - IRC), lociranih v državah članicah EU, Švici, Norveški, pridruženih državah ter Izraelu. (Vir: Networks Directory, 2004) Inovacijski relejni centri imajo nalogo, da si medsebojno izmenjujejo potrebe po znanju in novih tehnologijah, ki se pojavljajo v njihovih regijah ter te nato plasirajo v lokalno poslovno in raziskovalno okolje teh regij.

Inovacijsko relejno mrežo je ustanovila Evropska komisija v okviru programa Innovation 4.okvirnega programa raziskovalno-tehnoloških dejavnosti Evropske Unije

Inovacijski relejni centri so prvenstveno namenjeni malim in srednjim podjetjem, industriji, odprti pa so tudi univerzam in raziskovalnim institutom pri prenosu njihovih raziskovalnih dosežkov in tehnologij v industrijo. Posebno korist imajo lahko predvsem tehnološko usmerjene organizacije in tudi organizacije, ki imajo premalo lastnega razvoja ali ga sploh nimajo, vendar se v njihovi strategiji čuti potreba po stalnem stiku z novimi tehnologijami.

3.2.7 NCP

Z začetkom 6. Okvirnega programa EU je Evropska komisija ustanovila mrežo Nacionalnih kontaktnih točk (NCP), to je glavna podporna struktura, ki zagotavlja usmerjanje, praktične informacije in pomoč pri vseh ozirih sodelovanja v 6.OP. Mreža NCP obstaja v vseh državah, ki so upravičene do sodelovanja v 6.OP in so specializirani po prioritetah 6.OP

3.2.8 OPET

Organizacija za promocijo energetske tehnologije je OPET je iniciativa Evropske komisije, ki je zaživela ob koncu 80 let. Z izjemo jedrske energije je njena naloga promocija prednosti inovativnih energetske tehnologije prihodnosti.

Aktivnosti mreže so orientirane na razvoj inovativnih energij in dinamičnost trga, s spoštovanjem prioritet evropske energetske politike. Z identifikacijo ključnih akterjev in širjenje informacij med razvijalci v evropskem raziskovalnem prostoru. Zagotavlja integriran in poglobljen pogled na tekoče raziskave v naslednjih področjih:

- Zgradbe, ki zagotavljajo inovativne tehnologije in oblikovalske koncepte v gradbenem sektorju in pomoč pri zagotavljanju ustreznih politik, še posebej nove evropske direktive o energetske učinkovitosti zgradb
- Obnovljivi viri energije; na tem področju primerja Evropsko direktivo o obnovljivih virih energije in lokalnih tehnologij. Še posebej je področje usmerjeno k novim članicam EU in Indiji in Kitajski.
- Ko-generacija in področno ogrevanje in hlajenje, je posebej usmerjeno v kombinirane sisteme za ogrevanje in hlajenje in v sisteme za področno ogrevanje in hlajenje.
- Čista fosilna goriva. Usmerjeno v R&R na področju čistih fosilnih goriv, s poudarkom na zmanjšanju emisij CO₂
- EMINENT je usmerjen na tržno promoviranje obetavnih tehnologij na področju transporta in energetike, ki so v zgodnji razvojni fazi.
- CO-OPET je področje usmerjeno v razvoj mreže z namenom razvoja in uveljavljanja skupne platforme za upravljanje z znanjem.

Vse aktivnosti so usmerjene k zagotavljanju rešitev za potrebe trga in promocijo novih tehnologij. Na ta način naj bi mreža OPET predstavljala integracijo evropskih političnih prioritet, razvoju novih tehnologij in obstojnosti na trgu in konkurenčnosti.

3.2.9 Rural Information & Promotion Carefours

Cilj mreže, ki je bila ustanovljena leta 1988 je bila zagotavljanje informacij o EU na podeželju. Orientirana je predvsem na organizacije, ki imajo korenine v lokalnem okolju in so izkušene v razvoju podeželja, kot na primer zadruge. Informacije, ki jih mreža zagotavlja niso usmerjene zgolj na evropsko kmetijsko politiko, ampak socialno-ekonomsko usmerjene partnerje obvešča o EU in evropskih politikah in ukrepih, ki zadevajo podeželje.

Mreža je sestavljena iz 129 centrov na podeželju po vsej Evropi. (Vir: Networks Directory, 2004) Nekateri objavljajo svoje publikacije, nekateri so vključeni v lokalne medije,

organizacijo tečajev, delavnic in konferenc. V okviru mreže je dostopen širok razpon študij s področja okolja, kmetijstva, zaposlovanja, ukrepov usmerjenih v mladino, ...

3.3 B2europe- Sodelovanje med evropskimi mrežami

Vsaka od predstavljenih mrež ima svoje cilje in svojo strategijo. Večina od njih je usmerjena v podporo MSP. Podporne aktivnosti različnih mrež se večkrat prekrivajo, zato številne evropske podporne mreže, ki so namenjene MSPjem vseskozi spremljajo razprave o njihovi učinkovitosti, racionalnosti in težnje po reorganizaciji. Tako je v letu 2000 ko je prišlo tudi do reorganizacije evropske komisije, bila izdelana natančna evalvacija delovanja podpornih mrež BC NET in BRE. Kritična ocena o delovanju mrež je pomenila močno okrnitev njunega delovanja. Danes skupaj deluje le še 13 centrov na Portugalskem in v Španiji. (Vir: Networks Directory, 2004)

Leta 2003 je komisar Liikanen javno objavil pobudo **b2europe initiative**. Objava je sledila komunikeju "Progress report and futurelines of the initiative to rationalise and streamline the existing Community business support networks", ki ga je sprejela Evropska komisija 21 February 2001 (SEC (2001)261/3).

Pobuda, ki je sledila analizi delovanja različnih mrež in konzultacijam s ključnimi akterji in Evropsko komisijo je privedla do zaključka, da je potrebna razumljiv vzorec za vse evropske podporne mreže, z namenom skupnega dela in jasno definiranih koristi za uporabnike. Temeljni cilj pobude so boljše storitve za MSP še posebej z bolj koordiniranim upravljanjem. Rezultat naj bi bil racionalnejši nastop za vse sodelujoče mreže in podporne strukture. Pobuda pa naj bi upoštevala kompleksnost in razlike posameznih podpornih mrež. Trenutno so v pobudo b2europe vključene naslednje mreže:

- Euro Info Centri (EIC),
- Innovation Relay Centres (IRC),
- Business and Innovation Centres (BIC)
- Organisations for the Promotion of Energy Technologies (OPET),
- Mreže, ki delujejo pod programom AI-Invest(COOPECO/EUROCENTRES).

Zadnje srečanje pobude je bilo 1. aprila 2004, skupaj z managerji treh največjih evropskih podpornih mrež (EIC, IRC, BIC). Na srečanju je bilo izoblikovano telo, ki ga sestavlja 9 managerjev iz vseh treh mrež ki svetujejo Evropski komisiji pri razvoju orodij, ki naj bi

odsevale potrebe vseh treh mrež z namenom boljše podpore MSPjem. To telo, naj bi na naslednjem srečanju, ki je planirano med letno konferenco BIC od 16.-19.6.2004 bilo preoblikovano v upravni odbor pobude b2europe

V tretjem poglavju je opisana podporne politike EU namenjena podjetništvu, ter mehanizmi namenjeni njihovemu uresničevanju. Velika pozornost je namenjena zlasti podpornim institucijam, ter njihovemu sodelovanju. V nadaljevanju pa si bomo pogledali kakšno je stanje v Sloveniji.

4 Razvoj podjetništva in podjetniška politika v Sloveniji

Za razliko od ostalih vzhodnoevropskih držav, bilo slovensko gospodarstvo že v prejšnjem sistemu bolj usmerjeno na svetovni trg. Manjši je bil delež velikih podjetij v gospodarski strukturi, velik pa je bil delež srednjih podjetij. V okviru zasebnega sektorja so bile razvite storitvene dejavnosti. Zakon o podjetjih (1988), ki je v bivši državi omogočil nastajanje zasebnih podjetij, je sprožil proces nastajanja malih podjetij. Prvi val nastajanja podjetij je bil v obdobju 1990-1993. V letu 1994 je že opazna upočasnitev dinamike nastajanja novih podjetij. Razlogi za to so bili v deloma izčrpanem podjetniškem potencialu kot tudi hitremu nasičenju trga in s tem povečani konkurenci. Hkrati s tema faktorjema pa je tudi država otežila pogoje ustanavljanja novih družb z zahtevami po večjem ustanovnem kapitalu. V tem obdobju ne moremo govoriti o politiki malega gospodarstva, saj se je država posvečala predvsem problematiki reševanja velikih podjetij.

Po podatkih raziskave Global Entrepreneurship Monitor (GEM) je bilo v Sloveniji leta 2001 registriranih 102 895 podjetij, od katerih gornji definiciji MSP glede na število zaposlenih ustreza 99,7%. Mala in srednja podjetja so v letu 2001 imela 63,9% zaposlenih in ustvarila 56% dodane vrednosti v letu 2001 (Vir: GEM 2002). Če te podatke primerjamo s podatki za evropsko unijo na začetku tega poglavja vidimo, da so le ti primerljivi. Da pa bi lahko natančneje pojasnili vlogo in mesto podjetništva v Sloveniji in lažje primerjali podporne politike v EU in Sloveniji moramo pogledati še druge podatke.

Za pregled stanja slovenskega podjetništva v globalni družbi sem uporabil podatke, ki so bili zbrani v okviru raziskave Global entrepreneurship monitor Slovenia (GEM) 2002, ki je vključevala vključno s Slovenijo 37 držav. Kot osnovna mera podjetništva je predstavljen

indeks podjetniške aktivnosti Total entrepreneurial activity (TEA)⁴. Po njem se Slovenija uvršča na 25 mesto med 37 državami, v spodnji del držav, ki sodelujejo v raziskavi. Prednjačijo hitro razvijajoče se azijske države, Kitajska, Koreja, Indija in Tajski. Vzroke lahko iščemo v bivšem sistemu, v katerem je imel podjetniški duh negativen prizvok. Podjetniška priložnost v Sloveniji ni razlog za ustanovitev novega podjetja, saj se uvrščamo na 30 mesto med 37 državami. Če pogledamo vzroke, zakaj se podjetniki odločajo za ustanovitev novega podjetja je v Sloveniji nadpovprečno število tistih, ki so prisiljeni v podjetništvo, kar posledično odpira vprašanja o njihovi usposobljenosti, motivacij, vstopa na mednarodni trg in rasti podjetja. Naslednja značilnost Slovenije je nizek kvocient obstojnosti, saj je v letu 2001 preživelo le 47% ustanovljenih podjetij, kar je Slovenijo uvrstilo na 32 mesto. Po deležu naložb tveganega kapitala je Slovenija uvrščena na predzadnje, 36 mesto, pred njo pa so se uvrstile vse tranzicijske države.

Tabela 3: Struktura podjetij v Sloveniji

	Brez zaposlenih	Mala in srednja podjetja (MSP)			Velika	Skupaj
		mikro	majhna	Srednja		
Število podjetij	9.523	87.140	4.695	1.210	327	102.895
Število zaposlenih	0	170.013	92.301	132.194	222.722	617.230
Št. zaposlenih na podjetje		2	19,7	109,3	681,1	6
Prihodki iz poslovanja na podjetje (v 1000€)	35	113	1.802	8.230	61.872	
Dodana vrednost na zaposlenega		13.851	20.364	19.591	23.662	19.674

Vir: GEM 2002

V državah, kjer je vloga podjetništva razumljena vlade z ustreznimi politikami vzpodbujajo razvoj podjetništva. Pri oceni podporne politike podjetništva v Sloveniji se je Slovenija

⁴ S TEA indeksom ugotavljamo delež odraslega prebivalstva (med 18 in 64 leti), ki so v procesu ustanavljanja podjetja, oziroma so lastniki podjetja, ki deluje manj kot 42 mesecev.

uvrstila na 30 mesto. V nadaljevanju si bomo ogledali to politiko v Sloveniji v času njene samostojnosti.

V 90 letih se je večkrat spremenil status ministrstva, zadolženega za malo gospodarstvo in podjetništvo. Po zdajšnji ureditvi je za področje malih in srednjih podjetij zadolžen oddelek za področje podjetij in konkurenčnosti v okviru Ministrstva za gospodarstvo.

Slovenska gospodarska politika šele v zadnjem času namenja razvoju malih in srednjih podjetij več pozornosti. V razvojni strategiji Slovenije, sprejeti v času osamosvojitve Slovenije malim in srednjim podjetjem ni bila namenjena omembe vredna pozornost. Prvi dokument: Strategija razvoja malega gospodarstva je bila narejena leta 1996, žal pa ni prišel skozi postopek formalnega sprejetja in kot tak ni bil zavezujoč dokument. Zadnja Strategija razvoja malih in srednjih podjetij in podjetništva v Sloveniji je bila sprejeta leta 2001, in postavlja podjetništvo v vlogo gonilne sile gospodarskega razvoja, strukturnih sprememb in konkurenčne sposobnosti slovenskega gospodarstva. V tej strategiji so zasnovani trije programi za pospeševanje podjetništva:

- Znanje za razvoj, kjer gre za prenos znanj v podjetja
- Krepitev konkurenčne sposobnosti podjetij, skupaj z vzpodbujanjem vlaganja v raziskave in razvoj, internacionalizacijo poslovanja, uvajanje strategij za povečanje produktivnosti, ter povezovanje podjetij in razvoj grozdov.
- Program spodbujanja podjetništva in razvoj podpornega okolja.

4.1 Podporne mreže, podprte s strani EU v Sloveniji

V Sloveniji v okviru Ministrstva za gospodarstvo (MG) deluje Pospeševalni center za malo gospodarstvo (PCMG), ki predstavlja izvršilni organ za politike MG. PCMG je koordinator nacionalne podporne mreže za malo gospodarstvo (PMMG), ki jo predstavlja 44 lokalnih in regionalnih podjetniških centrov. Cilj mreže je vzpostavitev in razvoj podpornih storitev za pospeševanja podjetništva na regionalni in lokalni ravni. (Vir: spletna stran PCMG 2004) Za svoje specifične cilje ima mreža PMMG postavljene naslednje cilje:

- Koordiniranje in povezovanje lokalnih razvojnih potencialov za razvoj podjetništva;
- Koordinacija in posredovanje med evropskimi in nacionalnimi programi in projekti ter lokalnim okoljem;

- Koordinacija, priprava in izvajanje razvojnih programov ter projektov na področju obrti, podjetništva in MSP na področju inovacijskih dejavnosti ter s tem ciljno povezanih programov razvoja človeških virov;
- Razvoj kakovostnih in specializiranih storitev, ki s povezovanjem in internacionalizacijo MSP omogočajo njihov hitrejši razvoj.

Tako v Obrtni zbornici Slovenije, kot v Gospodarski zbornici Slovenije obstajajo službe, ki nudijo podporo svojemu članstvu. Obvezno članstvo v obeh zbornicah jim omogoča finančno neodvisnost, ter jih postavlja v privilegiran položaj proti ostalim podpornim institucijam.

Poleg teh nacionalnih institucij, pa v Sloveniji obstajajo tudi podporne institucije, ki so hkrati člani evropskih podpornih mrež. Te podporne institucije, delujejo v skladu s cilji in usmeritvami evropske komisije pa- ne glede na svojo specializiranost, in direktno povezanost z Evropsko komisijo niso izkoriščene v polni meri. Očitne prednosti kot so: mnogo širša usmerjenost, neposreden dostop do informacij, močne mednarodne povezave v okviru mrež, izdelan sistem izobraževanja in specializacije, te mreže še vedno pesti neprepoznavnost, njihovo slabo izkoriščanje s strani tako podjetij, kot tudi s strani zbornic in PMMG in Regionalnih razvojnih agencij (RRA).

Stanje se še slabša v smislu ustanavljanja novih podpornih struktur namenjenih MSP, namesto izkoriščanja in okrepitve obstoječih, ter njihove boljše koordinacije z namenom doseganja sinergetskih učinkov.

4.2 Uresničevanje politik EU na področju podpornih mrež v Sloveniji

Na nivoju EU je bilo sprejetih nekaj dokumentov, ki predstavljajo podlago za delovanje podpornih mrež v Sloveniji in usmerjevanje podpornih politik. Predstavljene so najvažnejše pravne podlage in dokumenti, ki jih je sprejela EU na področju malih in srednje velikih podjetij in v katerih sodeluje tudi Slovenija:

- Večletni Program za podjetja in podjetništvo za obdobje 2001-2005
- Evropska listina za mala podjetja
- Zelena knjiga podjetništva v Evropi

4.2.1 Večletni Program za podjetja in podjetništvo za obdobje 2001-2005

Večletni Program za podjetja in podjetništvo za obdobje 2001-2005 (*Multiannual programme for entrepreneurship* (MAP) 2001-2005) predstavlja pravno podlago za specifične ukrepe podpore podjetjem in podjetništvu, ki jih ne vsebujejo druge politike EU. Sam program je odprt za države članice EU, neposredno in v celoti za obdobje 5 let od 1.1.2001 do 31.12. 2005, njegove aktivnosti in projekti pa so ovrednoteni na skupaj 450 milijonov evrov.

MAP 2001-2005 predstavlja glavni inštrument doseganja izzivov podjetniške politike in na znanju temelječega gospodarstva v naslednjih petih letih. V njem je identificiranih pet ciljev, ki zajemajo splošne cilje podjetniške politike v posebnih programih aktivnostih, prilagojenih potrebam malih in srednjih podjetij.

Cilji:

- Promocija podjetništva kot dragocene in produktivne življenjske veščine, osnovane na orientaciji h kupcu in močnejši storitveni kulturi.
- Spodbujati zakonodajo in razvoj podjetniškega okolja, ki se zavzema za trajnostni razvoj, v katerem lahko uspevata raziskovanje in inovacije ter podjetništvo.
- Izboljšati finančno okolje za MSP.
- Povečati konkurenčnost MSP in na znanju temelječega gospodarstva.
- Zagotoviti, in koordinirati podporne mreže in podjetniške storitve.

Slovenija je postala polnopravna članica MAP (podpisan *Memorandum of Understanding*).

10.7.2002 in za obdobje 2001-2005 izbrala sodelovanje na treh področjih:

- Izdelava politike in aktivnosti/projektov benchmarking, V okviru teh projektov delujejo ekspertne skupine v katerih je pričela sodelovati tudi Slovenija
- Mreža Euro Info Centrov kot vseevropska mreža Direktorata za podjetništvo Evropske komisije, je sofinancirana na podlagi članstva v MAP. Slovenska mreža Euro info centrov (EIC SI751 Ljubljana, SI752 Maribor in SI753 Koper), je posledica sodelovanja Slovenije v MAP.
- V tretje področje sodijo finančni inštrumenti. Evropski investicijski sklad EIF upravlja s tremi finančnimi inštrumenti v okviru MAP-a: ETF Start-up Facility (venture capital), Seed Capital Action (venture capital), SME Guarantee Facility.

4.2.2 Evropska listina za mala podjetja

Slovenija se je v Mariborski deklaraciji BEST konference (april 2002) zavezala k pripravi poročila k Evropski listini za mala podjetja (vir: European Charter for small Enterprises, 2002), v katerem Evropska unija poziva države članice k sprejemanju ukrepov za podporo in promocijo podjetništva na desetih ključnih področjih: izobraževanje in usposabljanje za podjetništvo, cenejši in hitrejši zagon podjetij, boljša zakonodaja in regulativa, zagotavljanje strokovnega znanja, izboljšanje računalniškega dostopa za podjetja, čim boljša izkoriščenost enotnega trga EU, obdavčitev in finančne zadeve, okrepiti tehnološko sposobnost malih podjetij, uspešni zgledi e-poslovanja in podpiranje prvorazrednega malega gospodarstva, razviti močnejše in učinkovitejše zastopstvo interesov malega gospodarstva na evropski in nacionalni ravni.

Na tej konferenci se je Slovenija zavezala za oddajo letnega nacionalnega poročila k evropski listini za mala podjetja, v katerem so opisane aktivnosti v Sloveniji v letih 2001 in 2002.

4.2.3 Zelena knjiga podjetništva v Evropi

Zelena knjiga podjetništva v Evropi *Green Paper Entrepreneurship in Europe* sodi k dograjevanju ukrepov, s katerimi Ministrstvo za gospodarstvo RS spodbuja razvoj podjetništva in izkoriščanje podjetniških priložnosti. (Vir: Ta dokument določa, kaj je podjetništvo kaj so njegovi sestavni deli, pojasnjuje pomen podjetništva, predstavlja oceno stanja podjetništva v Evropi. Ukvarja se z dvema ključnima problemoma:

- Zakaj se tako malo ljudi v Evropi ukvarja s podjetništvom, čeprav posamezniki izražajo veliko zanimanje na tem področju?
- Zakaj je relativno nizko število evropskih podjetij v fazi rasti in zakaj je stopnja rasti tako nizka?

Cilj Zelene knjige je spodbuditi razpravo med oblikovalci politike, podjetji, institucijami in organizacijami, strokovnjaki in novinarji glede oblikovanja podjetniške politike v prihodnosti. V nadaljevanju so našteje in na kratko opisane v Sloveniji delujoče mreže, ki so podprte s strani Evropske komisije

4.2.4 IRC Slovenija

IRC Slovenia je nadaljevanje projekta FEMIRC Slovenia, ki se je pričel januarja 1997 in se junija 2000 preimenoval v IRC Slovenia. V svoji misiji združuje več slovenskih znanstveno-raziskovalnih institucij s koordinatorjem na [Inštitutu Jožef Stefan](#).

4.2.5 NCP

V Sloveniji so NCP 6.OP v okvirih Ministrstva za gospodarstvo in Ministrstva za šolstvo znanost in šport.

4.2.6 OPET

Mreža OPET (Organizacija za promocijo energetskih tehnologij) je iniciativa Evropske komisije za širjenje informacij in promocijo novih in inovativnih energetskih tehnologij. Mrežo OPET v Sloveniji sestavljajo institucije: Center za energetske in ekološke tehnologije (CEET) z Univerze v Ljubljani, Fakultete za strojništvo, Center za energetske učinkovitost z Inštituta "Jožef Stefan" ter Tehnološki center Gradbenega inštituta ZRMK.

Osnovni namen in cilj izvajanja projektov OPET je pospeševanje razvoja, prenosa znanja, rezultatov raziskav in tehnologij v uporabo na področju učinkovite rabe energije, obnovljivih virov energije in fosilnih goriv. Izvajanje projektov je vezano na veliko število gospodarskih in drugih organizacij. Glavne ciljne skupine, na katere se nanašajo aktivnosti projektov, pa so: raziskovalne organizacije, proizvajalci energetske opreme, porabniki energije, svetovalne in inženirske organizacije, podjetja, ki nudijo energetske storitve, finančne institucije itd.

V Sloveniji: je član mreže OPET Univerza v Ljubljani, Fakulteta za strojništvo – Center za energetske in ekološke tehnologije (CEET)

4.2.7 Slovenska mreža EIC

Slovenija je ena izmed novih članic EU in slovenska mreža EIC ima s tem v zvezi predvsem naslednjo nalogo: pripraviti slovenska podjetja na čim uspešnejše delovanje v okviru Evropske unije. Tako so glavne aktivnosti slovenske mreže EIC vezane na informiranje in svetovanje podjetjem v zvezi z različnimi področji EU (zakonodaja, standardi, javna naročila EU, programi EU ipd.).

V Sloveniji je bil prvi Euro info center ustanovljen leta 1993 v Ljubljani v okviru krovne institucije Pospeševalnega centra za malo gospodarstvo. V letu 2000 sta se mu pridružila nova Euro info centra, in sicer v Kopru (ZRS Koper) in Mariboru (Mariborska razvojna agencija). Vsi trije Euro info centri tvorijo slovensko mrežo Euro info centrov.

Slika 1: Območje delovanja EIC Koper

Vir: <http://eic.zrs-kp.si>

Vsak EIC ima določeno geografsko področje delovanja. Področje delovanja EIC Koper je jugozahodni del Slovenije, predvsem na obmejnem območju z Italijo. Vsak EIC deluje samostojno ob hkratni povezanosti v nacionalno in evropsko mrežo. Osnovne naloge, ki jih EIC-ji opravljajo, so za vse enake, hkrati pa se posamezni EIC-ji specializirajo za določena področja, ki jih nato opravljajo tudi za ostale nacionalne EIC-je. Koprski EIC je specializiran za področje Evropskih programov, standardizacije in certificiranja in za področje informacijske družbe in e-poslovanja.

Vsi slovenski Euro info centri so samostojni centri. Vsak od njih pripravlja in izvaja svoj program aktivnosti v posameznem letu, pri čemer je pripravljen skupen program aktivnosti slovenske mreže, kot tudi skupen pregled financiranja programov.

Osnovne naloge (informiranje, inicialno svetovanje) Euro info centrov so enake za vse člane mreže Euro info centrov. Centri se začnejo ločevati predvsem pri specialističnih vrstah storitev, kot npr. pri zahtevnejšem svetovanju za izbrana specialistična področja posameznega centra in s tem v zvezi tudi pri organiziranju različnih vrst izobraževanj za podjetnike.

Skupne značilnosti delovanja slovenske mreže EIC

Osnovne naloge mreže Euro info centrov izhajajo iz bodočega večletnega programa za podjetja EC-DG Enterprise (za obdobje 2001–2006), iz strateških programskih usmeritev mreže Euro info centrov, iz dosedanjih izkušenj EIC ter iz potreb uporabnikov, ki so jih zabeležili vsi trije Euro info centri.

Informiranje poteka preko spletnih strani (nacionalnih strani slovenske mreže EIC (www.pcmg.si/eic) in strani posameznega Euro info centra v Sloveniji), skupnega biltena slovenske mreže EIC z naslovom "EIC Novice"; in preko ostalih medijev (nacionalni in lokalni poslovni časopisi, ipd.). EICji organizirajo predstavitve v okviru sejmov, konferenc, posvetov ali v okviru izobraževalnih programov posameznih izobraževalnih organizacij. Poteka tudi preko osebnih kontaktov ob obisku sodelavca EIC v podjetju ali obratno ob obisku podjetja v Euro info centru.

Svetovanje običajno poteka v prostorih Euro info centrov in je reakcija na konkretna vprašanja podjetnikov. Vsi Euro info centri se sčasoma usposobijo bodisi za inicialno svetovanje ali pa v primeru izbranih specialističnih področij tudi za nudenje bolj zahtevnega svetovanja.

Borza je oblika mednarodnih poslovnih priložnosti malih in srednje velikih podjetij na trgu Evropske unije, centralne in vzhodne Evrope ter mediteranskih držav. Podjetjem omogoča, da preko široke evropske mreže Euro info centrov poiščejo nove trge in tuje poslovne partnerje.

Slovenski Euro info centri (Ljubljana, Maribor, Koper) dnevno spremljajo ponudbe in povpraševanja tujih in domačih podjetij in jih tedensko objavljajo na svojih spletnih straneh, v lokalnih in poslovnih časopisih.

Ena izmed aktivnosti, ki se izvajajo v okviru Euro info centrov je **vodenje in izvedba projektov**, ki so pridobljeni na pobudo Evropske komisije in drugih evropskih institucij. Podjetja in druge institucije, ki na različne načine sodelujejo pri projektih, so tako v toku aktualnih dogajanj in imajo na voljo ažurne informacije. Pri projektih lahko podjetja sodelujejo kot pilotni primer podjetja, kot podjetja dobrih praks, lahko si tudi pridobijo finančno pomoč s strani EU ali pa pridobivajo zgolj ustrezna predznanja in znanja s področja poslovanja. Projekti se med seboj razlikujejo glede na izvedbo in program projekta ter glede

na čas trajanja. Vendar pa je vsem skupen cilj približati sodobne načine poslovanja in izboljšati gospodarski razvoj podjetij. V izboru projektov bo zagotovo vsako podjetje našlo tudi svojo nišo ali poslovno priložnost.

4.2.7.1 Regijsko sodelovanje slovenske mreže EIC

Sodelovanje z Euro info centri iz sosednjih držav

Na pobudo slovenske mreže Euro info centrov je bilo 26.-27. oktobra 2002 v Portorožu organizirano prvo srečanje s predstavniki Euro info centrov iz obmejnih regij sosednjih držav Avstrije, Italije, Madžarske in Hrvaške. Namen srečanja je bil dogovor o tesnejšem sodelovanju v rednem delovanju centrov, krepitev čezmejnega sodelovanja, izmenjava izkušenj ter aktivno snovanje novih projektnih idej, ki jih lahko Euro info centri prijavljajo na različne razpise Evropske komisije oziroma posameznih direktorats.

Prisotni predstavniki Euro info centrov iz Slovenije ter Bolzana (I), Benetk (I), Innsbrucka (A), Dunaja (A), Gradca (A) in Zagreba (HR) so se na prvem srečanju dogovorili glede prioritarnih področij, ki zanimajo posamezne centre. Kot zanimivost je bilo izpostavljeno tudi sodelovanje v okviru sejmskih prireditev, kjer je bila s posredovanjem informacij posameznih Euro info centrov po srečanju oblikovana preglednica zanimivih sejmov v Sloveniji in sosednjih državah.

Na naslednjih srečanjih v Bolzanu (februar 2003), Lizboni (oktober 2003) in Gradcu (april 2004) so se skupini pridružili še Euro info centri iz Trenta (I), Gorice (I), Szolnoka (H) in Szegeda (H). Predlog prioritarnih aktivnosti pa se je razširil na sodelovanje v okviru programa INTERREG IIIB - Alpine Space, Mednarodnega obrtnega sejma v Celju in iniciative bodoče EU-regije (Štajerska, Koroška in Gradiščansko (Avstrija), Slovenija, Hrvaška, Friuli-Venezia Giulia (Italija), Baranya, Győr-Moson-Sopron, Somogy, Vas, Zala (Madžarska)).

Sodelovanje z Euro info korenspondenčnimi centri na Balkanu

Tržišča držav Hrvaške, Srbije in Črne gore ter Bosne in Hercegovine so s programi obnove in postopno stabilizacijo razmer postala zanimivejša tudi za slovenska podjetja. Hkrati s prestrukturiranjem pa so bile v omenjenih državah vzpostavljene tudi nove podjetniške strukture, kamor spadajo tudi Euro info korenspondenčni centri. Slednji niso samostojni in delujejo pod okriljem rednih Euro info centrov, vendar so informacijsko povezani z vsemi

slovenskimi in evropskimi Euro info centri. Njihova vzpostavitev se je pokazala kot priložnost za povezovanje s slovenskimi Euro info centri in posredno tudi kot pomoč slovenskim podjetjem pri navezovanju poslovnih stikov.

Prvotna iniciativa je nastala v okviru programa Pakta stabilnosti, katerega koordinator je bil Pospeševalni center za malo gospodarstvo. Z inicialnim financiranjem je bilo novembra 2002 v Ljubljani organizirano prvo srečanje slovenske mreže Euro info centrov s centri iz Zagreba, Beograda, Podgorice in Kosova. Srečanje je privedlo do dogovora o rednem sodelovanju na področju izmenjave informacij o ponudbi in povpraševanju podjetij ter organizaciji letnih podjetniških srečanj v okviru Mednarodnega obrtnega sejma v Celju. Kot posebej zanimiva področja za sodelovanje so se pokazala naslednja: prenos znanj in izkušenj, internacionalizacija poslovanja, e-poslovanje, javni razpisi, turizem ter podjetniški inkubatorji in tehnološki parki.

Sodelovanje slovenske mreže in korespondenčnih centrov postopoma prerašča v redno obliko tekočega in projektnega sodelovanja, ki jo omejuje predvsem finančna omejenost izvajanja projektov in nestabilno politično okolje v državah nekaterih centrov. Slednje se odraža tudi v interesu podjetij, ki sorazmerno previdno vzpostavljajo kontakte s podjetji z Balkana, omejitve pa so vidne tudi na področju neposrednih tujih investicij slovenskih podjetij. V letu 2004 je interes prisoten predvsem pri srednje velikih in velikih podjetjih. Namen povezovanja Euro info centrov pa je k sodelovanju privabiti tudi manjša podjetja, jim ponuditi dodatno podporo pri iskanju primernih poslovnih partnerjev ter s primeri dobrih praks vzpodbuditi k sodelovanju tudi širši nivo manjših in srednje velikih podjetij

5 Pregled programov EU, v katerih lahko sodeluje Slovenija

V nadaljevanju naloge sledi kratek pregled programov, v katerih lahko sodeluje Slovenija in v njih lahko sodelujejo tudi mala in srednja podjetja. Zaradi popolnosti in predhodnega obdobja so opisani tudi nekateri instrumenti, ki se za Slovenijo zaradi polnopravnega članstva v EU že iztekajo (Phare), kot tudi program CARDS, ki je namenjen državam, ki še niso podpisale predpristopnega sporazuma in torej še nimajo statusa držav kandidatk. V času nastajanja te naloge (april/maj 2004) so to vse države na področju bivše Jugoslavije, razen Slovenije.

Hkrati so opisani tudi nekateri programi, ki bodo na voljo Sloveniji šele po letu 2006. (Urban, Leader). Cilj programov evropske unije je vzpodbujanje razvoja na določenih geografskih ali vsebinskih področjih. Velik del sredstev, ki jih EU namenja pomoči MSP je na voljo preko tovrstnih programov, ena od nalog podpornih institucij pa je v pomoči podjetjem pri vključevanju v te programe.

5.1 CARDS- pred podpisom pristopnega sporazuma

CARDS je program, ki je nastal na osnovi programa PHARE za države nekandidatke in programa OBNOVA za jugovzhodno Evropo. Splošni cilji programa so podpora balkanskim državam pri vključevanju v stabilizacijski in pridružitveni proces. Prioritetna področja so integrirano obmejno vodenje, izgradnja institucij in podpora demokratični konsolidaciji. Podpora integraciji na področju transporta, energije in okoljske infrastrukture v evropske mreže na teh področjih. Za sredstva iz programa CARDS lahko kandidirajo nevladne mednarodne in hrvaške organizacije iz držav članic EU, države kandidatke, Turčija, Ciper in Malta ter balkanske države (Hrvaška, Bosna in Hercegovina, ZRJ, Makedonija, Albanija).

5.2 Predpristopne oblike pomoči

5.2.1 Phare

Program PHARE je stekel leta 1989 in je bil namenjen komunističnim državam srednje in vzhodne Evrope. Večina teh držav je kasneje zaprosila za članstvo v EU, zato se je leta 1994 PHARE preusmeril v predpristopno pomoč državam kandidatkam pri graditvi demokratičnih institucij in *acquis communautaire*. Finančni delež programa Phare lahko doseže do 75% sredstev projekta, ostalih 25% odpade na sredstva iz nacionalnih virov. Zaradi svojih posebnosti je program čezmejnega sodelovanja predstavljen posebej. Odgovorna institucija v Sloveniji za PHARE je Agencija za regionalni razvoj RS. Program je sestavljen iz naslednjih delov:

- Priprava države in institucij na vstop v EU.- Program podpira vzpostavljanje upravnih struktur in sprejemanje pravnih podlag, ki so v skladu s pravnim redom EU.
- Uveljavljanje pravnega reda EU. Namen je pomagati državam kandidatkam pri prilagajanju njihovih podjetij in javne infrastrukture na doseganje standardov EU na področjih; varstva konkurence, energetike in okoljevarstva. Program temelji na sofinanciranju projektov, lahko pa igra ključno vlogo kot referenca pri zagotavljanju

večjih sredstev pri evropski banki za obnovo in razvoj, svetovni banki in evropski investicijski banki.

- Priprava držav kandidatk na strukturne sklade s ciljem priprave vseh ravni državne uprave, gospodarstva in drugih sektorjev na kandidiranje za sredstva strukturnih skladov.
- Program PHARE ACCESS je namenjen podpori razvoja civilne družbe v državah kandidatkah.
- PHARE Program čezmejnega sodelovanja. Slovenija je upravičena do sredstev iz programom čezmejnega sodelovanja za projekte na mejah z Italijo, Avstrijo in Madžarsko.
- Sklad za male projekte je namenjen nuditi finančno podporo povezovanju ljudi na obeh straneh meje, manj zahtevnim razvojnim dejavnostim, kot novost pa je v letošnjem letu možnost porabe sredstev tudi za manjše investicije v infrastrukturo. Končni cilj programa je povečati sodelovanje ljudi in sposobnosti lokalnih ter regionalnih oblasti, pri njihovem razvoju ter izvajanju projektov v prihodnosti. Pri čezmejnem sodelovanju je dodatna omejitev obmejnih regij

5.2.2 Ispa

Program deluje kot kohezijski sklad, ki finančno podporo namenja manj razvitim državam članicam Evropske unije z namenom izboljšanja prometne in okoljske infrastrukture. Program neposredno vodi generalna direkcija evropske komisije za regionalno politiko, ob sodelovanju Delegacije evropske komisije v Sloveniji. Sredstva se dobijo v obliki nepovratne pomoči, ki lahko doseže do 75 % vrednosti projektov s področja transporta, gospodarjenja z vodami in kakovosti zraka. Vrednost projektov, načeloma ne sme biti nižja od 5 milijonov evrov.

5.2.3 Sapard

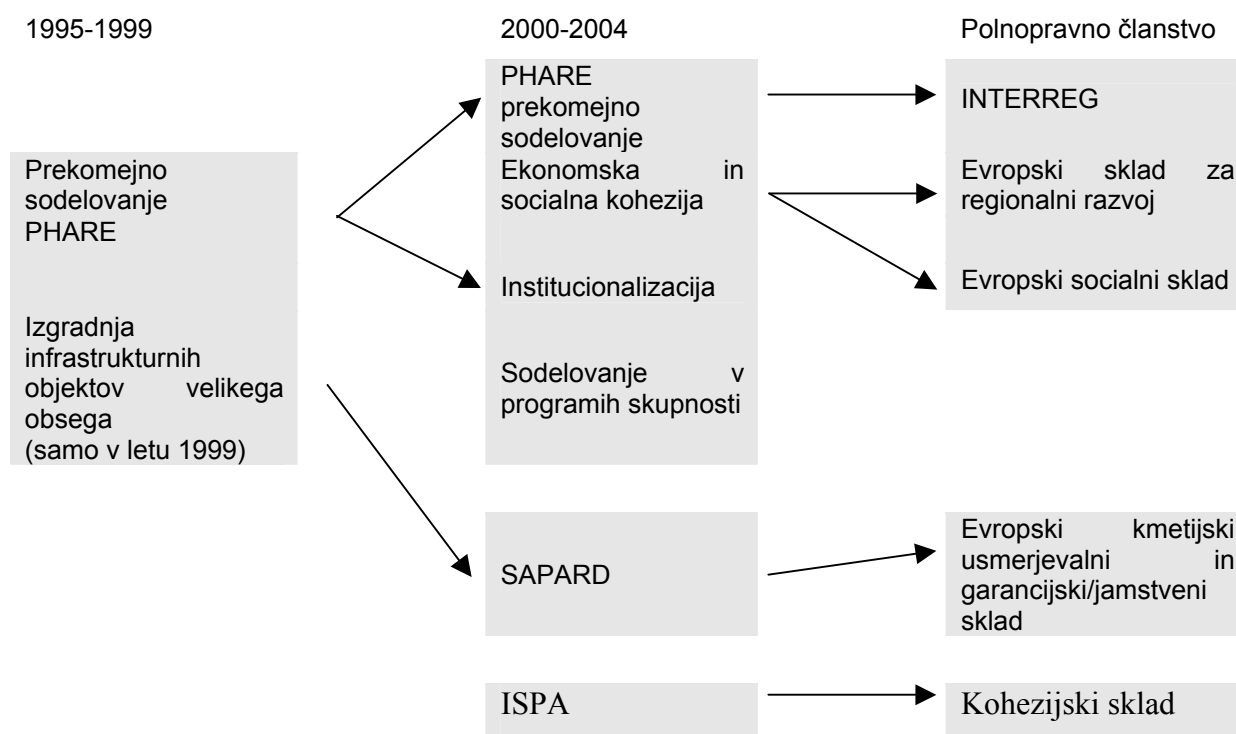
Namen pomoči je spodbujanje trajnostnega razvoja kmetijstva in celovitemu razvoju podeželja skladno z zahtevami Partnerstva za pristop, ki se nanašajo na reševanje prednostnih in specifičnih problemov pri prilagajanju kmetijskega sektorja in podeželskih območij v državah kandidatkah ter sodelovanje pri izvajanju pravnega reda EU z vidika splošne kmetijske in sorodnih politik. V Načrtu razvoja podeželja, ki mora biti potrjen s strani Komisije EU, se določi področja ukrepanja. Agencija za kmetijske trge skrbi za decentralizacijo izvajanja plačila.

Vsi trije programi: Phare, Ispa in Sapard so programi, ki se z vstopom Slovenije v EU iztekajo, nadomeščajo pa jih novi programi EU, do katerih Slovenija pred vstopom ni bila upravičena. Funkcije posameznih predpristopnih programov nadomeščajo novi programi, kar bo bolj natančno opisano v naslednjem poglavju.

Prehod iz predpristopnega obdobja v polnopravno članstvo

Razmerja med predpristopnimi programi in možnostjo črpanja sredstev po širitvi EU prikazuje naslednja slika:

Tabela 4: prehod iz Predpristopnih oblik pomoči v obdobje polnopravnega članstva

5.3 Programi EU

5.3.1 Interreg

Program Interreg nadomešča prvi in pri nas najbolj znan program- program PHARE. Program, ki je tretji po vrst (je predhodnik programa Interreg II) je razdeljen v tri podprograme: Interreg IIIA, IIIB in IIIC.

5.3.1.1 Interreg IIIA

Cilj je spodbujati sodelovanje med sosednjimi regijami v želji oblikovati čezmejne socialne in ekonomske centre s skupno razvojno strategijo. V to področje so vključene vsa področja na ravni NUTS35, ki mejijo na notranjih ali zunanjih mejah unije in nekatera obmorska področja.

5.3.1.2 Interreg IIIB

Transnacionalno sodelovanje držav, regij in lokalnih oblasti s ciljem razvijanja boljšega integriranja z EU . To področje pokriva tudi spodbude za boljše integriranje držav kandidatk.

5.3.1.3 Interreg IIIC

Cilj je spodbujati dejanske regionalne razvojne politike in instrumente za izmenjavo informacij ter izkušenj. Področja, ki so deležna pomoči so predvsem podpovprečno razvite regije in regije s težavami pri prestrukturiranju razvoja.

5.3.2 Leader+

Spodbuda LEADER je namenjena spodbujanju razvoja in implementacijo razvojnih strategij za podeželska področja in nadaljuje aktivnosti iz programskega obdobja spodbud LEADER 1994- 1999.

5.3.3 Urban

Pobuda URBAN je namenjena urbanim središčem, ki so v težavah. Zavzema se za razvoj in uvajanje novih modelov razvoja in ekonomsko ter socialno obnovo urbanih središč. Za spodbudo URBAN je namenjenih 728,3 milijona evrov, ki se financirajo zgolj iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Projektom iz območij ciljnih območij 1, se lahko dodeli sredstva v višini 75% celotne vrednosti projekta, ostalim pa do 50% sredstev.

5 *Klasifikacija statističnih teritorialnih enot v Evropski uniji - NUTS Trenutno veljavna različica klasifikacije NUTS (NUTS 1999) deli gospodarsko ozemlje Evropske unije na 78 regij na ravni NUTS 1, na 211 regij na ravni NUTS 2 in na 1093 regij na ravni NUTS 3*

(vir: Statistical yearbook 2000 - Regions; Eurostat, Luksembourg, 2000).

5.3.4 Equal

Spodbuda EQUAL je naslednica in spodbud ADAPT in EMPLOYMENT in zajema njuno področje. Glavni cilj spodbude je spodbujanje preprečevanja diskriminacije, socialne izobčenosti in neenakosti na trgu dela.

5.3.5 Inovativni ukrepi Evropske komisije

Cilj inovativnih ukrepov je zmanjšanje razlik v ključnih dejavnostih razvoja regij, predvsem pri spodbujanju regij k razvoju lastnih tehnologij, znanj in prednosti. Velik poudarek je na transferu znanja, hitrem dostopu do tehnologij in človeškem kapitalu.

Prioritetna področja ukrepanja

- družba, ki temelji na znanju in inovativnosti,
- ustanovitev in podpora mreženju podjetij in institucij,
- izmenjava zaposlenih med znanstvenimi središči, univerzami in podjetji (predvsem na ravni malih in srednje velikih podjetij),
- razvoj tehnologij, ki so uporabne v regionalnih podjetjih,
- skupno načrtovanje strateških tehnologij za regijo,
- spodbujanje človeškega zalogaja v podjetjih in univerzah,
- uvedba mehanizmov za pomoč skupnim projektom celotne mreže,
- stimuliranje financiranja kapitala novih podjetij- »start up« programi.
- eEvroparegio: nove tehnologije kot spodbuda regionalnemu razvoju,
- spodbujajo regionalne identitete in uravnotežen razvoj:
- pomoč obrtnikom tradicionalne proizvodnje za regijo,
- razvoj kulturnega in ekološkega turizma,
- pomoč MSP v kulturnem sektorju,
- spodbujanje sodelovanja med privatnim in javnim sektorjem za optimalno izrabiljenost infrastrukture,
- pomoč majhnim podjetjem, ki želijo prejemati pomoč za dejavnost v regiji,
- razvoj sistemov za reciklažo in drugih okolju prijaznih sistemov.

V te ukrepe so vključene vse države članice EU, glede na odločitev evropske komisije pa tudi države kandidatke.

5.3.6 Leonardo da Vinci

Cilji celotnega programa Leonardo so izboljšati znanja in spretnosti ljudi, posebej mladine, pri poklicnem izobraževanju na vseh ravneh s poudarkom na izboljšanju zaposljivosti in reintegracijo v delovno okolje, izboljšati kvaliteto in dostop do stalnega in celoživljenjskega izobraževanja v obziru tehnološkega in organizacijskega spreminjanja delovnega okolja. Drugi cilji so še promovirati in zagotoviti poklicno izobraževanje kot proces inovacije s poudarkom na izboljšanju konkurence delovne sile in podjetništva ter odpiranju novih delovnih mest. Zaželeno je sodelovanje med SMP in izobraževalnimi institucijami.

V sklopu programa Leonardo da Vinci je 5 področij ukrepanja: mobilnost, pilotski projekti, jezikovna znanja in spretnosti, projekti diseminacije in mednarodne mreže.

Projekti mobilnosti pomenijo dejansko mobilnost posameznikov na praktično usposabljanje v tujino. Zaradi različnih ciljnih skupin in trajanja usposabljanja, se projekti mobilnosti delijo v dve skupini: [namestitve](#) in [izmenjave](#).

Pilotski projekti so nosilci izboljšanja kvalitet in promocije inovativnosti v poklicnem in strokovnem usposabljanju.

To področje se nanaša na promocijo jezikovnih znanj in spretnosti, vključno z manj uporabljanimi in razširjenimi jeziki ter razumevanje različnih kultur v smislu poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja.

Cilj projektov diseminacije je širjenje področja uporabe rezultatov prejšnjih projektov (prenos in prilagajanje metodologije in/ali orodja drugim virom in/ali ciljnim jezikom). V tem primeru bo diseminacija podpirala rezultate projektov, ki so bili že razviti v programih Leonardo da Vinci in Socrates ter drugih iniciativ Skupnosti ter lokalnih, regionalnih in nacionalnih iniciativ v tem specifičnem smislu. Te vrste projektov lahko hkrati vključujejo tudi razvoj medkulturnih kompetenc z vidika usposabljanja.

Ta akcija je namenjena razvoju mednarodnega sodelovanja mrež, ki omogočajo izmenjavo informacij o izkušnjah in praksi. Namenjena je za aktivnosti mrež s področja poklicnega in strokovnega usposabljanja, ki združujejo udeležence tako iz javnih kot privatnih organizacij in delujejo na regionalni ali sektorski ravni.

5.3.7 Socrates

Program Socrates je sestavljen iz dveh podprogramov Erasmus, Comenius, Grundtvig, Lingua in Minerva

5.3.7.1 Erasmus

Cilj programa je izboljšati kvaliteto in 'evropsko dimenzijo' visokošolskega izobraževanja v sodelujočih državah.

Comenius, ki spodbuja mednarodno sodelovanje med šolami in prispeva k boljšemu stalnemu strokovnemu razvoju vseh, ki so neposredno povezani s področjem šolskega izobraževanja.

5.3.7.2 Grundtvig

Akcija je del programa Socrates, ki je namenjen izobraževanju odraslih. Ključni cilj tega programa je vzpodbujanje evropske dimenzije vseživljenjskega učenja. Z ukrepi, ki jih predvideva in podpira Grundtvig naj bi izboljšali in olajšali dostop do izobraževalnih programov ljudem, ki želijo pridobiti nova znanja in spretnosti tudi v času, ko enkrat zaključijo svoje formalno izobraževanje.

5.3.7.3 Lingua

Program Lingua spodbuja učenje in poučevanje jezikov za boljše sodelovanje in komunikacijo med narodi. Obsega učenje in poučevanje vseh 11 uradnih jezikov Evropske unije skupaj z irščino in luksemburškim jezikom. Upravičeni so tudi jeziki držav EFTE ter jeziki pridruženih držav, ki sodelujejo v programu. Posebna pozornost je namenjena manj razširjenim jezikom v okviru Evropske unije, kar omogoča večjo kulturno in jezikovno raznolikost, širino in medsebojno razumevanje.

5.3.7.4 Minerva

Odprto izobraževanje in izobraževanje na daljavo ter uporaba novih tehnologij v izobraževanju.

5.3.8 Culture 2000

Culture 2000 je program, ki omogoča sofinanciranje na kulturnem in umetniškem področju. Cilj programa je promocija skupne evropske kulture in kulturne dediščine. Sofinanciranje lahko doseže do 60% vseh stroškov, vendar največ do 300.000 evrov.

Prioritetna področja ukrepanja so spodbujanje kreativnosti, mobilnosti, javni dostop do umetnosti, promocija kulture in umetnosti, medkulturni dialog in spoznavanje evropske kulture.

5.3.9 Program IDA

IDA je strateška iniciativa Evropske komisije, v okviru inovativnih ukrepov, za uporabo informacijske in komunikacijske tehnologije v podporo hitri izmenjavi podatkov med državnimi upravami v državah članicah Evropske unije. V letu 2001 so bile k sodelovanju povabljene tudi države kandidatke EU. Ministrstvo za informacijsko družbo je z dopisom Evropski komisiji dne 3.7.2001 izrazilo interes za sodelovanje Slovenije pri programu IDA. Sklep pridružitvenega odbora EU Slovenija o sodelovanju bo predvidoma sprejet v sredini februarja 2002.

5.3.10 E-Content

Program je namenjen vzpodbujanju uporabe interneta in pospeševanje dostopa vseh prebivalcev do interneta s povečanjem razpoložljivih evropskih digitalnih vsebin na globalnih omrežjih, v podporo profesionalnega, socialnega in kulturnega razvoja državljanov Evropske unije ter podpora ekonomske in socialne integracije narodov držav kandidat v informacijsko družbo;

5.3.11 eTEN

Cilj programa eTEN je razširiti uporabnost širokopasovnih internet storitev v vseh regijah v Evropi. Težišče programa je usmerjeno v zagotavljanje elektronskih javnih storitev in pospeševanje uporabe javnih storitev na področjih, ki so izrednega pomena za prebivalce, podjetja in javno upravo v državah EU. Ta področja so: eUprava, eZdravje, eVključenost, eUčenje, zaupanje in varnost ter e-storitve za majhna in srednja podjetja.

5.3.12 Okvirni programi EU

Glavni namen Okvirnih programov evropske unije je povečati konkurenčnost gospodarstva EU in povečati znanstveno odličnost na področjih kjer sta evropsko gospodarstvo in znanost že imela vodilno vlogo. Po velikosti razpoložljivih sredstev so to največji programi EU. Obdobje 2002-2006 je obdobje 6. okvirnega programa. Prioritetna področja 6 okvirnega programa so:

- Genomika in biotehnologija za zdravje.
- Tehnologije informacijske družbe s prioritetami na integriranju raziskav na prednostnih tehnoloških področjih zanimivih za državljane in gospodarstvo
- Nanotehnologije in nanoznanosti, inteligentni materiali in novi proizvodni postopki in orodja:
 - Areonavtika in vesolje
 - Kakovost in varnost živil
 - Trajnostni razvoj, globalne spremembe in ekosistemi.
 - Državljeni in vodenje na znanju temelječe družbe.
 - Na znanju temelječa družba in družbena kohezija:

Integriranje evropskih raziskav: posebne aktivnosti za preostala področja znanosti. Sem je zajeto Podpiranje politik EU in predvidevanje znanstvenih in tehnoloških potreb in Horizontalne aktivnosti za majhna in srednja podjetja, ter posebne aktivnosti na področju mednarodnega sodelovanja (države v razvoju, sredozemske države, države JV Evrope, Rusija in bivše države SZ).

5.4 Strukturni skladi EU

Strukturni skladi evropske unije so finančno najobsežnejši instrumenti za podporo razvoju in regionalnim politikam EU v regijah držav članic. Prijavitelji projektov, med katerimi so lahko tudi mala in srednja podjetja, pridobijo sofinanciranje projektov v obliki nepovratnih sredstev na regionalni oziroma nacionalni ravni. Izbor projektov in dodelitev sofinanciranja je opravljeno na regionalni in nacionalni ravni. V procesu ocenjevanja primernosti projektov glede na prioritete mora svoje soglasje podati tudi Evropska komisija.

Strukturni skladi so ustanovljeni z namenom preprečevanja neenakosti v razvoju regij in posameznih območij EU ter za pospeševanje ekonomskega razvoja in socialne kohezije. Vsaka država članica EU izdela Enotni programski dokument, ki določa prioriteta področja sofinanciranja. Slovenski Enotni programski dokument za obdobje med 2004 in 2006 določa sledeča prioriteta področja in podpodročja:

Spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti. Za to področje sta nosilca razpisov Ministrstvo za gospodarstvo, Ministrstvo za šolstvo znanost in šport in Ministrstvo za

informatijsko družbo in imajo naslednje cilje: spodbujanje razvoja inovacijskega okolja, spodbujanje razvoja turističnih destinacij, izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo in razvoj gospodarske infrastrukture in javnih storitev.

Znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje. Za to področje je nosilec razpisov Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, cilji pa so: razvoj in krepitev aktivnih politik trga dela, pospeševanje socialnega vključevanja, vseživljenjsko učenje in spodbujanje podjetništva in prilagodljivost

Prestrukturiranje kmetijstva, gozdarstva in ribištva. Za to področje je nosilec razpisov Ministrstvo za kmetijstvo, cilji pa so: izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov, naložbe v kmetijska gospodarstva, diverzifikacija kmetijskih dejavnosti, trženje kakovostnih kmetijskih in živalskih proizvodov, posodobitev obstoječih plovil in mali priobalni ribolov, ribogojstvo, predelava in trženje.

Za obdobje med 2004 in 2006 je iz naslova Strukturnih skladov EU namenjenih 458 milijonov evrov.

Po pregledu vključenosti Slovenije v evropske tokove podjetniške politike lahko zaključimo, da je Slovenija že prevzela ključne usmeritve evropske podporne politike. Slovenija je upravičena do izrabe sredstev v številnih evropskih programih, vzpostavljeno pa je tudi institucionalno podporno okolje, ki naj bi malim in srednjim podjetjem nudila ustrezno pomoč. Za razliko od EU pa v Sloveniji še ni vzpostavljenih učinkovitih mehanizmov za preverjanje učinkovitosti teh ukrepov. Tako se lahko večkrat najdemo v stanju ko sprejeti ukrepi ostanejo na načelnem nivoju, na izvedbenem nivoju pa ne dosegajo zastavljenih ciljev. (Bučar, Stare, 2003). Prav tako v Sloveniji ne obstaja formalna koordinacija med različnimi ponudniki informacij v okviru podpornega okolja za MSP. Zaradi tega prihaja tudi do podvojevanja aktivnosti, in nezaupljivosti pri podjetnikih. Posledica takšnega stanja je, da potenciali podpornih mrež niso optimalno izkoriščeni.

6 Empirični del naloge

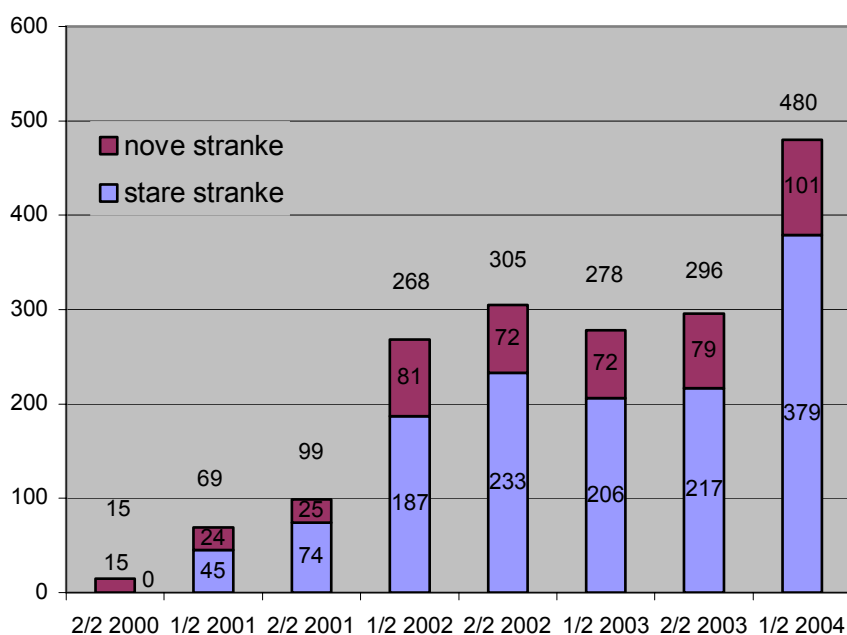
V empiričnem delu diplome je cilj na primeru delovanja Euro Info Centra Koper preveriti, v kolikšni meri mala in srednje velika podjetja dejansko izrabljajo možnost pridobivanja informacij s strani evropske podporne mreže EIC-jev. Izkoriščenost bo preverjena s pomočjo analize polletnih in letnih poročil o delu, ki jih je vsak EIC dolžan pošiljati v evaluacijo Direktoratu za podjetništvo Evropske komisije.

EIC-ji niso samostojne pravne osebe, temveč delujejo pod okriljem krovnih organizacij, ki je v primeru Kopa Znanstveno raziskovalno središče. Krovna organizacija EIC Koper je od leta 2003 članica Univerze na Primorskem. EIC Koper deluje od februarja 2000, zato je v analizo zajetih pet poročil in sicer od drugega polletja 2000, do vključno drugega polletja 2003.

Osnovna naloga EIC-jev je opravljati poizvedbe za potrebe zainteresiranih podjetij, zato bo najprej predstavljeno število poizvedb, ki so bile opravljene v polletnih obdobjih. Poizvedbe so vprašanja strank, naslovljena na EIC in se na EIC zastavljajo preko različnih medijev (telefon, faks, elektronska pošta) bodisi osebno.

Za vsako opravljeno aktivnost (opravljeno poizvedbo, organizirano svetovanje, izobraževanje, pomoč pri pripravi projektnega predloga,...) je EIC dolžan izpolniti poseben formular, v katerem so podatki o profilu podjetja in vrsti vprašanja. Po pogodbi z Direktoratom za podjetništvo je EIC dolžan dvakrat letno predati detajlno poročilo o svojih aktivnostih oddelku Direktorata za podjetništvo za evaluacijo in nadzor.

Grafikon 1: število opravljenih poizvedb EIC Koper v obdobju junij 2000- junij 2004.

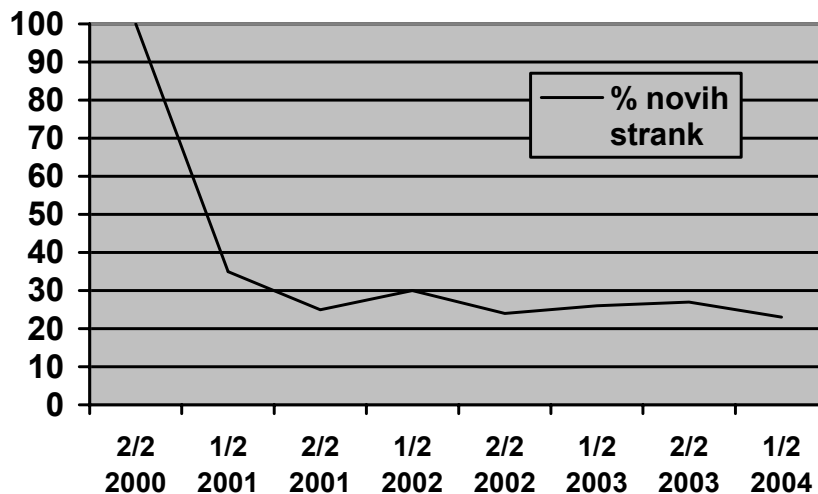

Vir: polletna poročila o delovanju EIC Koper

V grafikonu št.2 je prikazano število opravljenih poizvedb po polletjih v obdobju od junija 2000 do junija 2004 v celoti in število novih in starih strank. Nove stranke so tiste, ki prvič pošljejo vprašanje na EIC.

V začetnem obdobju delovanja EIC Koper je število poizvedb izrazito raslo. V letu 2003 je bilo število poizvedb glede na prejšnje leto nekoliko nižje in sicer zaradi obnove prostorov EIC in njegove selitve na novo lokacijo. Glede na omejeno število podjetij, ki za svoje delovanje potrebujejo informacije o evropskih trgih in želijo sodelovati v evropskih programih, lahko pričakujemo, da se bo rast števila poizvedb in strank umirila.

Grafikon 2: Delež podjetij ki so prvič stopila v stik z EIC Koper za obdobje junij 2000 - junij 2004

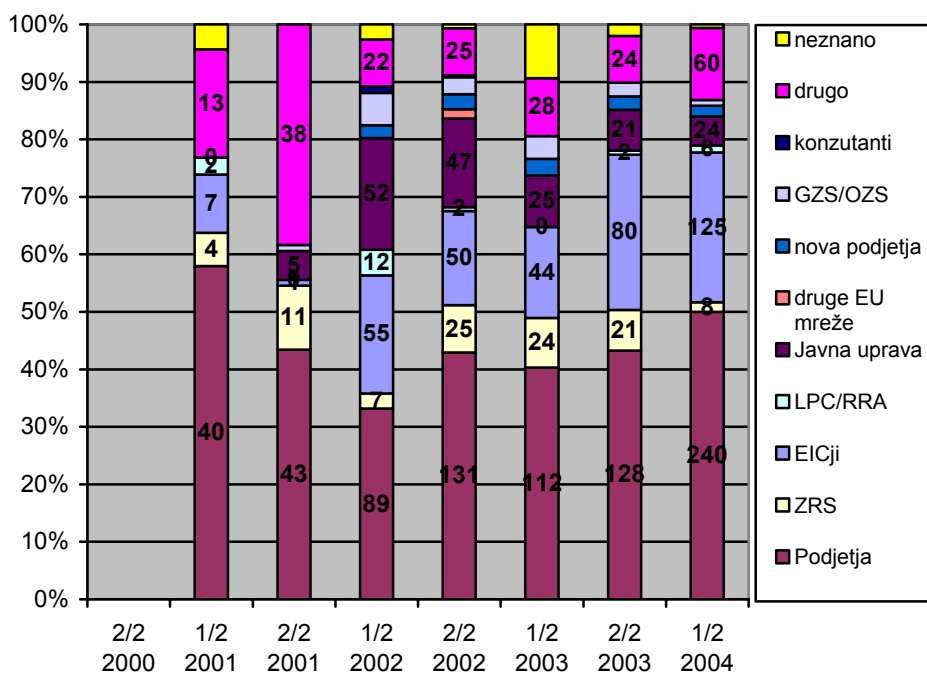

Vir: polletna poročila o delovanju EIC Koper

Ob samem začetku delovanja EIC Koper je bil delež novih strank razumljivo 100%, vendar je že v prvem polletju leta 2001 oziroma po dobrem pol letu delovanja EIC delež novih strank padel na 35%. Delež novih strank EIC Koper je v konstantnem in vedno počasnejšem upadanju in se giblje od 30 proti 20%. Vedno manjši delež novih podjetij pripisujem še vedno relativno slabi razpoznavnosti EICjev in njegove krovne institucije institucije po eni strani, kot tudi vedno večjemu deležu podjetij, ki redno koristijo storitve Euro info centra. Da bi lahko ugotovili kateri od teh faktorjev prevladuje bi bile potreben podrobnejše analize o razlogih podjetij za (ne) vključevanje v sistem poizvedb.

EIC-ji svoje informacije nudijo različnim tipom organizacij. V nadaljevanju nas zanima število uporabnikov storitev EIC Koper po tipu organizacije in delež posameznega tipa v skupnem številu strank EIC Koper. Tipe organizacij lahko opredelimo kot podjetja, krovna organizacija, javna uprava in predvsem druge podporne mreže.

Grafikon 3: Profil uporabnikov informacij EIC Koper:

Vir: polletna poročila o delovanju EIC Koper

Glavni uporabniki storitev EIC Koper so podjetja. Delež njihovih vprašanj je skoraj 44% in so od samega začetka najpogostejši uporabnik storitev EIC Koper. Z 20% jim sledi mreža EIC, kar je razumljivo, saj mrežo sestavlja 308 EIC-jev (stanje 1.1.2004). Mreža EIC deluje na mrežnem principu in sicer deluje lokalno in v neposrednem stiku s podjetji. Običajna praksa je, da vprašanje ki je usmerjeno na poslovno okolje v določeni regiji usmerjamo na EIC, ki v tej regiji deluje in obratno: vsak EIC, katerega stranka se zanima za informacije, ki zadevajo področje delovanja EIC Koper, usmeri njegovo poizvedbo na naš EIC. Z 10% sledi javna uprava, ki se pričinja zavedati nujnosti koriščenja sredstev, ki so na voljo preko evropskih programov.

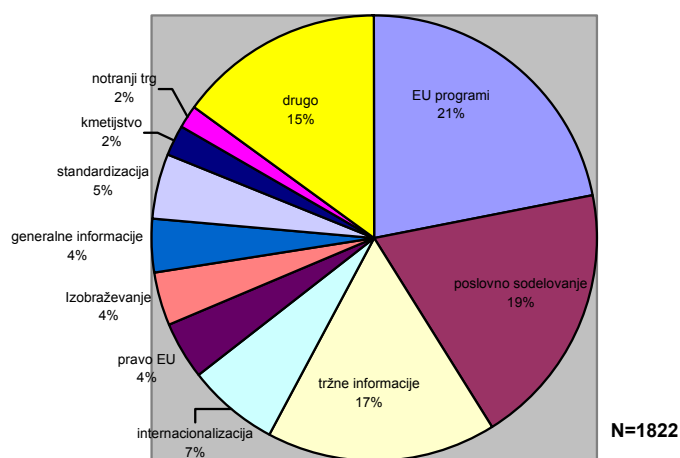
Preseneča izredno nizek delež vprašanj, ki izvirajo iz nacionalnega institucionaliziranega podjetniškega podpornega okolja: LPC, RRA, GZS in OZS. Vprašanja, ki jih na EIC Koper usmerja GZS in OZS skupaj ne dosežata 3% vseh vprašanj, vprašanja, ki jih na EIC Koper usmerja PMMG (LPC/RPC in RRA) pa skupaj dosežajo nekaj več kot 1,27% vprašanj. Glede na sorodno področje delovanja, usmerjenost na MSP, poslovno sodelovanje in zagotavljanje informacij o možnostih, ki jih ponujajo evropski programi, so EIC kot vir tovrstnih informacij

s strani PMMG izredno slabo izkoriščeni. Razloge za to lahko iščemo v togem institucionalnem okolju, ki še ni sposobno hitrega odziva na ponujene priložnosti, ki jih prinašajo nove oblike informiranja, kar evropske informacijske mreže v tranzicijskem okolju kot je slovensko nedvomno so.

Najmanjši delež (0,3%) vprašanj je v mrežo EIC usmerjen s strani drugih evropskih podpornih mrež. EU se zaveda slabe koordinacije med posameznimi podpornimi mrežami, zato je Direktorat za podjetništvo z namenom sinergetskega učinka ob koncu leta 2003 objavil razpis na temo »*Enhancing local cooperation between EU info providers*«. Namen razpisa je bil koordinacija EU podpornih mrež na nivoju posamezne države EU in doseganje sinergetskih učinkov EU podpornih mrež.

Vprašanja, ki jih zastavljajo uporabniki se razlikujejo po tematiki. V zadnjem grafikonu je predstavljena struktura vprašanj po tematiki.

Grafikon 4: Struktura vprašanj uporabnikov v obdobju od 30.6.2000 do 30.6.2004:

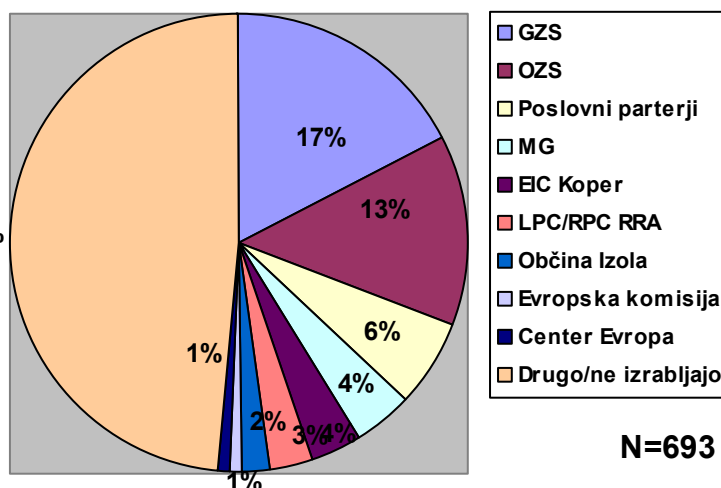

Vir: polletna poročila o delovanju EIC Koper

Največji delež vprašanj (21%) se nanaša na sodelovanje v evropskih programih in možnostih pridobivanja finančnih sredstev. Sledijo vprašanja o poslovnem sodelovanju (19%) in iskanje tržnih informacij (17%). Tu so mišljena tako vprašanja, ki jih slovenska podjetja zastavljajo v tujino, kot tudi vprašanja neslovenskih podjetij, ki iščejo tržne informacije o slovenskem trgu. Sledijo vprašanja o internacionalizaciji poslovanja (7%) in pravna vprašanja ter izobraževanje (po 4%).

Najnižji delež vprašanj zajemajo vprašanja o transportu, evru in okolju, ki skupaj ne predstavljajo niti 1% vseh vprašanj, zastavljenih EIC Koper v obdobju treh let.

Grafikon 5: Izraba informacijskih središč pri pridobivanju informacij:

Vir: polletna poročila o delovanju EIC Koper

Odgovori kažejo, da skoraj polovica podjetij (336, ali 48%) ne uporablja možnosti, ki jim jih ponujajo podporne institucije. Od ostalih sta v velikem vodstvu GZS 18% in OZS 14%, kar lahko pripišemo, njunemu sodelovanju s članstvom, ki je povezano tudi z obveznim članstvom v obeh zbornicah. Kot pomemben vir informacij sledijo neposredni kontaktni s poslovnimi parterji (6%). Sledita EIC in občina sama s po 4%, 3% odpade na PMMG.

Iz analize polletnih poročil izhaja ugotovitev, da obstaja veliko zanimanje za evropske programe in vire financiranja, kar lahko pripišemo dejstvu, da je pridobivanje finančnih sredstev za slovenska podjetja stalno prisoten problem in da gre za relativno novo obliko pridobivanja sredstev, ki pred obdobjem vključevanja Slovenije v EU slovenskim podjetjem ni bila dostopna. Hkrati je velik delež vprašanj na temo EU programov in virov financiranja posledica dejstva, da je EIC Koper specializiran za svetovanje o tej tematiki.

Kot drugi vir podatkov je bila anketa, ki je bila izvedena na populaciji vseh registriranih podjetij v občini Izola. Polega strukture podjetij (Veliko srednje in majhno), so me zanimali podatki o poslovanju na Evropskem trgu, poznavanje finančnih vzpodbud in programov EU, katere so potrebne oblike pomoči pri pridobivanju sredstev iz EU. V nadaljevanju je bilo tudi

vprašanje o tipu podporne institucije, na katero se podjetniki obračajo, ko potrebujejo informacije v zvezi z EU, in na katere ovire podjetja naletijo, ko iščejo vprašanja v zvezi s poslovanjem v EU.

6.1 Anketni vzorec

Anketa je bila izvedena na območju občine Izola med vsemi registriranimi podjetji in podjetniki v občini. Podatki podjetij so bili pridobljeni na podlagi baze IPIS (Poslovni register Slovenije). Anketo je v obdobju od decembra 2003 do junija 2004 izvajalo 38 anketarjev, ki so obiskali vseh 1121 v občini Izola registriranih podjetij. Anketo je izpolnilo 693 podjetij, neizpolnjenih vprašalnikov pa je bilo 428. Vprašalniki so bili neizpolnjeni zaradi naslednjih razlogov: zaprtje dejavnosti (160 podjetij), preselitev izven občine Izola (46 podjetij), trajna nedosegljivost (98 podjetij) in zavrnitev sodelovanja v raziskavi (97 podjetij).

Najprej nas je zanimala struktura podjetij. Za strukturo podjetij je bila uporabljena definicija, ki se nekoliko razlikuje od priporočil evropske komisije, ki so opisana na strani 8.

Uporabljena je bila naslednja definicija:

MAJHNO PODJETJE (zadovoljena morata biti vsaj dva kriterija):

- povprečno št. zaposlenih v zadnjem poslovnem letu ne presega 50 zaposlenih,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu so manjši od 200 mio SIT,
- vrednost vseh sredstev podjetja ob koncu poslovnega leta ne presega 100 mio SIT

SREDNJE (zadovoljena morata biti vsaj dva kriterija):

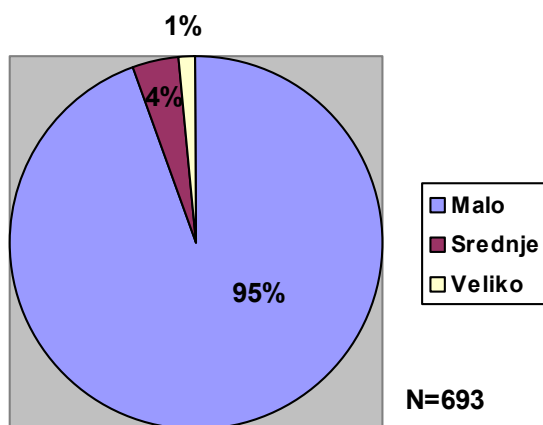
- povprečno število zaposlenih v zadnjem poslovnem letu ne presega 250,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu so manjši od 800 mio SIT,
- vrednost vseh sredstev podjetja ob koncu poslovnega leta ne presega 400 mio SIT.

VELIKO

- vsa podjetja, ki niso ne majhna ne srednja

6.2 Rezultati

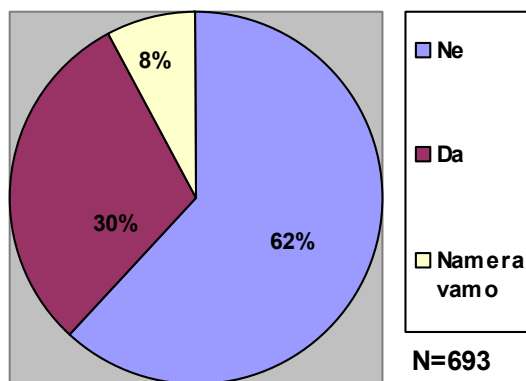
Grafikon 6: Delež malih in srednjih podjetij v občini Izola:

Vir: anketa med podjetniki v občini Izola

Na vprašanje o velikosti podjetja glede na kriterije, določene v Zakonu o gospodarskih družbah je odgovorilo 693 podjetij. Večina anketiranih podjetij je majhnih, in sicer 94,3%. 4,2% delujočih podjetij ustreza kriterijem, ki veljajo za srednja podjetja, 1,4% pa je velikih podjetij. Tako 98,4 % vseh odgovarjajočih podjetij predstavljajo mala in srednja podjetja. V primerjavi med podatki registriranih gospodarskih družb v Republiki Sloveniji na dan 31.12.2002 (SURS, Statistični letopis 2003) in podatki, pridobljenimi iz anket, je v Občini Izola za 4,4 odstotne točke manj malih podjetij, medtem ko je srednje velikih in velikih podjetij glede na nacionalno raven nekoliko več. Delež MSP v občini Izola je primerljiv tudi evropskemu, kjer MSP predstavljajo 99% vseh podjetij.

Grafikon 7: Ali podjetje posluje (nabava surovin in polproizvodov, tehnično sodelovanje in prodaja) na trgu EU oziroma trgu držav pristopnic?

Vir: anketa med podjetniki v občini Izola

Med vsemi anketiranimi podjetji jih 30% (209 podjetji) posluje na trgu EU, 61,8% (425 podjetij) jih ne posluje, 7,8% anketiranih podjetij ne posluje na trgu EU, vendar pa nameravajo v prihodnosti.

Podjetja so bila zaprosena, da na lestvici od 1 do 5 ocenijo, katere informacije v zvezi z EU potrebujejo, pri čemer 1 pomeni, da informacije sploh ne potrebujejo, 5 pa da jo zelo potrebujejo. Odgovarjajoči na to vprašanje so ocenili, *da potrebujejo oziroma najbolj potrebujejo* informacije o spremembah v poslovanju po vstopu Slovenije v EU (63,2%) in informacije o pravnih predpisih EU (71,1%), *da ne potrebujejo* oziroma sploh ne potrebujejo informacij o javnih razpisih EU (35,5%) ter informacije pri iskanju tujih poslovnih partnerjev (26,0%) je ocenila dobra tretjina vprašanih.

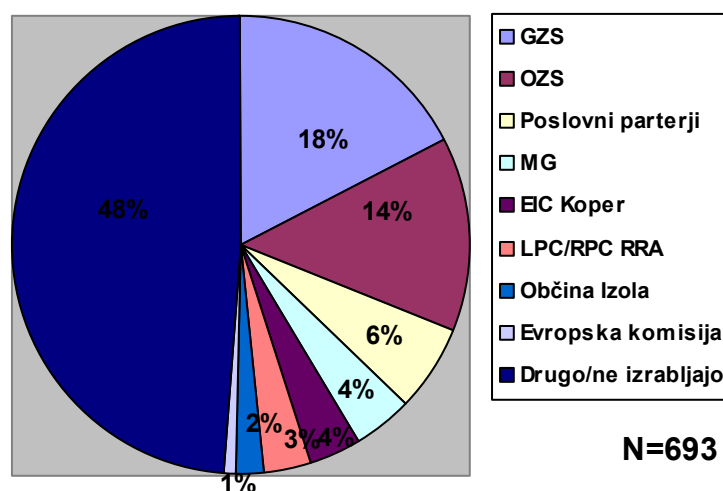
Pri primerjavi ocen potreb anketiranih po informacijah v zvezi s poslovanjem v EU je bila narejena primerjava med anketiranimi, katerih podjetje ne posluje na notranjem trgu EU in anketiranimi, katerih podjetje posluje oziroma namerava poslovati na trgu EU. Slednja so v povprečju višje ocenila svoje potrebe po raznovrstnih informacijah o EU. Odgovarjajoči, ki poslujejo oziroma nameravajo poslovati na trgu EU, so ocenili, da potrebujejo oziroma najbolj potrebujejo informacije o spremembah v poslovanju po vstopu Slovenije v EU (77,9%) in informacije o pravnih predpisih EU (52,7% odgovarjajočih). Nadalje so ocenili, da

ne potrebujejo oziroma sploh ne potrebujejo informacij o javnih razpisih EU (47,3%) in informacije pri iskanju tujih poslovnih partnerjev (42,0% odgovarjajočih).

Anketirani, katerih podjetje ne posluje na trgu EU, so ocenili, da potrebujejo oziroma najbolj potrebujejo informacije o spremembah v poslovanju po vstopu Slovenije v EU (54,2%) in informacije o pravnih predpisih EU (41,5%). 54,8% odgovarjajočih pa so ocenili, da ne potrebujejo oziroma sploh ne potrebujejo informacij o javnih razpisih EU in informacij pri iskanju tujih poslovnih partnerjev.

Pri vprašanju na katere organizacije se obračate, ko potrebujete raznovrstne informacije v zvezi s poslovanjem v EU, so anketirani morali sami navesti imena organizacij. Polovica podjetij (49,9%) je odgovorila, da se za informacije v zvezi s poslovanjem v EU ne obrača na nobeno organizacijo. Med anketiranimi, ki so navedli vsaj eno organizacijo, jih je največ (40,6%) navedlo Gospodarsko zbornico Slovenije in Območno obrtno zbornico Izola (32,2%), kar bi lahko pripisali njenemu dolgoletnemu delovanju in obveznemu članstvu v obeh zbornicah. Kot pomemben vir informacij sledijo neposredni kontaktni s poslovnimi partnerji (20,1%), Ministrstvo za gospodarstvo (11,5%), EIC Koper (10,5%) in RRC Koper (9,9%).

Grafikon 8: Izraba informacijskih središč pri pridobivanju informacij:

Vir: anketa med podjetniki v občini Izola

Pri primerjavi z izraženimi potrebami podjetij o raznovrstnih informacijah o EU, ki izhaja iz raziskave, opravljene v Občini Izola z analizo polletnih poročil EIC Koper so opazna

odstopanja. Eden izmed razlogov je v tem, da so bila v raziskavo v Občini Izola vključena vsa podjetja s sedežem v Občini Izola (tako tista, ki so članke EIC Koper kot tista, ki to niso).

6.3 Verifikacija empiričnih hipotez

H1: Evropske podporne mreže v Sloveniji omogočajo malim in srednjim podjetjem boljši dostop do informacij o poslovanju na trgu EU

Hipoteza je potrjena: večletna rast števila podjetij, ki iščejo informacije o evropskem trgu v EIC Koper in visok delež strank, ki se ponovno obračajo na EIC Koper nam kažejo na to, da podjetja, ki koristijo storitve EIC Koper ocenjujejo pridobljene informacije kot koristne.

H2: Evropske podporne mreže v Sloveniji zmanjšujejo ovire za dostop do informacij o trgu EU.

Hipoteza je potrjena. Zaradi neposredne povezave z različnimi Direktorati, regionalne usmerjenosti in neposrednega stika s podjetji, podporne mreže .

7 Zaključek

MSP so pomemben del gospodarstva kot vir konkurenčnosti in zaposlovanja, so hkrati dinamična, gibka, vendar pa tudi bolj labilna, zato potrebujejo ustrezno podporno okolje, ki spodbuja in omogoča ne samo njihovo preživetje, temveč tudi razvoj. To okolje mora biti sestavljeno iz ustrezne zakonodaje in druge regulative ter predvsem ustreznih podpornih institucij, ki morajo MSP-jem zagotavljati potrebno podporo pri premostitvi omejitev, ki jih MSP-ji najpogosteje zaznavajo. To so predvsem omejitve v človeških virih in finančne omejitve.

Pri določevalcih podpornih politiki, tako v EU kot v Sloveniji, je zavest o nujnosti tovrstne podpore prisotna. Vzpostavljenih je vrsta instrumentov in podpornih institucij, ki so namenjeni tovrstni podpori. Problem pa nastane pri uresničevanju zastavljenih politik: še tako dobro zastavljena strategija lahko pade na izvedbeni ravni. V Sloveniji delujejo številne podjetniške podpirne institucije, vendar je njihovo medsebojno sodelovanje zgolj neformalno, tako da na izvedbenem nivoju ne moremo govoriti o koordiniranem delovanju podpornega okolja, kaj šele o doseganju sinergijskih učinkov. Programi kot je na primer »Vse na enem mestu« ali vavčerski sistem svetovanja so v osnovi zasnovani dobro, na izvedbeni plati pa se zaradi svojih pravil sprevržejo v svoje nasprotje. Postopki se komplicirajo, namesto da bi se poenostavljali.

Podpirne mreže vidijo v njim sorodnih mrežah konkurenco namesto, da bi jih obravnavali kot partnerje. Kot primer lahko navedem mrežo EIC, ki redno prva pridobiva informacije o evropskih razpisih in jih posreduje zainteresiranim še pred njihovo uradno objavo v Sloveniji, kar nekatera podjetja s pridom izkoriščajo, podpirno okolje pa ne.

Veliko število podpornih institucij prinaša razpršenost finančnih sredstev, ki jih Slovenija in Evropska komisija namenjata njihovem delovanju. Financiranje tako organiziranega podpornega okolja je ekonomsko neučinkovito. To se kaže tudi v okrnjeni kadrovske sestavi in konstantnem pomanjkanju sredstev za redno delovanje posameznih podpornih institucij. Na drugi strani imamo zbornični sistem, ki pa je zaradi načina svoje organiziranosti z obveznim članstvom večkrat pretog in se ne odziva dovolj hitro na potrebe podjetnikov. Gledano s strani podjetnika- velika količina informacij, s katero ga zasipajo različni ponudniki v njem vzbuja nezaupanje in odklonilen odnos do tovrstnih institucij.

EU se že zaveda tovrstnih pasti, in s pobudami, kot je *b2europe* želi povečati učinkovitost podpore MSP-jem in vzpostaviti jasna razmerja med različnimi podpornimi mrežami. Po drugi strani želi tudi preseči dosedanje prakso, večji pomen namenja tudi pridobivanju povratnih informacij s strani podjetij glede določanja smernic in prioritet razvoja podjetniške politike. Pristop »od zgoraj navzdol« je preživet. Evropska komisija želi z instrumenti, kot je Interactive Policiy making (IPM), doseči proaktivni pristop podjetij in prisluhni njihovim potrebam. Z uvedbo pristopa »od spodaj navzgor« želi dobiti potrebne informacije za sprejetje ustrezne podjetniške regulative.

Žal je v Sloveniji še vedno uporabljan pristop od zgoraj navzdol. Za preverjanje učinkovitosti programov in usmeritev podporne politike bi bilo nujno čimprej uvesti mehanizme, ki bi podjetjem omogočili izraziti svoja videnja podpornih ukrepov in opozarjali na morebitne težave na izvedbenem nivoju. To bi omogočilo hitrejše reagiranje pristojnega ministrstva in prilagajanje izvedbene ravni potrebam podjetij. Vrsta podpornih inštitucij se zaradi pičlih finančnih virov ne more ubadati s svetovanjem podjetnikom v polni meri, saj mora v prvi vrsti poskrbeti za svoj (finančni) obstoj. Financerji imajo tako popoln vpliv na delovanje takšnih inštitucij, kar v praksi pomeni, da podporne organizacije le težko delujejo v skladu s cilji za doseganje katerih so bili ustvarjeni.

Za doseganje večje učinkovitosti podpornih mrež, bi bila nujno potrebna racionalizacija njihovega delovanja na nacionalnem nivoju in natančna opredelitev in delitev področij dela. Po eni strani bi bilo potrebno zmanjšati število podpornih inštitucij in jih po drugi strani ustrezno kadrovsko okrepiti. To bi bilo možno doseči z njihovim povezovanjem. Po mojem mnenju bodo le na tak način lahko podjetniške podporne inštitucije v polni meri izpolnile svoje poslanstvo in pripomogle k uspešnemu razvoju MSP in slovenskega gospodarstva kot celote.

8 Literatura in viri

1. Audretsch, D. B., 1995, Innovation and Industry Evolution, Cambridge: MIT Press.
2. Audretsch B. David, Thurik A Roy, in drugi, SMEs in Europe 2003, Observatory of European SMEs 2003, Dostopno na: http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/analysis/doc/smes_observatory_2003_report7_en.pdf
3. Brock, William A. And David S. Evans, 1989, Small Business Economics, Small Business Economics, 1 (1), 7-20
4. Caves, Richard: Multinational Enterprise and Economic Analysis, Cambridge 1982
5. 2002 Review of the Internal Market Strategy, Delivering the promise; Communication from The Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the regions, Commission Of The European Communities, COM(2002) 171 final Brussels; dostopno na: http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/industry/policy.htm
6. Bučar, Maja, Stare Metka: Inovacijska politika male tranzicijske države. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana 2003
7. Bučar, Maja, Stare Metka: Slovenian Innovation Policy: Underexploited Potential for Growth. Journal of International Relations and Development 5(December 2004)4
8. Ericson, Richard in A. Pakes, 1995, Markov-Perfect Industry Dynamics: A Framework for Empirical Work, Review of Economic Studies, 62, 53-82.
9. Glas, Miroslav Razvoj podjetništva v Sloveniji iz Kako razviti uspešno malo podjetje 1. del, zbornik gradiv za seminar Večerna šola podjetništva, GEA College 1995
10. Glas, Miroslav: Dileme razvoja podpornih institucij za malo gospodarstvo v Sloveniji. Ekonomska fakulteta, Ljubljana 1996.
11. Grossman, G.M. and Helpman, E., 1991, Innovation and Growth in the Global Economy, Cambridge, MA: MIT Press.
12. Hopenhayn, H.A., 1992, Entry, Exit and Firm Dynamics in Long Run Equilibrium, Econometrica, 60, 1127-1150
13. Chandler, A. 1990, Scale and scope: The dynamics of industrial capitalism. Cambridge: Harvard University Press

14. Industrial Policy in an Enlarged Europe- Communication from The Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the regions, Commission Of The European Communities, COM(2002) 714 final Brussels; str 12-14, 11.12.2002, dostopno na http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/industry/policy.htm
15. Jacobs, J., 1969, The Economy of Cities, New York: Vintage Books.
16. Jovanovič, Bojan, 2001, New Technology and the Small Firm, Small Business Economics, 16(1), 53-55.
17. Klepper, Steven, 1996, Entry, Exit, Growth, and Innovation over the Product Life Cycle, American Economic Review, 86(3), 562-583
18. Krugman, P., 1991, Increasing Returns and Economic Geography, Journal of Political Economy, 99, 483-499.
19. Lambson, Val E., 1991, Industry Evolution with Sunk Costs and Uncertain Market Conditions, International Journal of Industrial Organization, 9, 171-196.
20. Lucas, R.E., 1988, On the mechanics of economic development, Journal of Monetary Economics 22, 3-39.
21. Lucas, R.E. Jr., 1993, Making a miracle, Econometrica 61 (2), 251-272.
22. Ministrstvo za gospodarstvo; Povzetek programa ukrepov za pospeševanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2002-2006;
23. Ministrstvo za gospodarstvo: (2002) Implementation of the European charter for small Enterprises in Slovenia; dostopno na: http://europa.eu.int/comm/enterprise/enlargement/charter/report_2003/slovenia30902.pdf
24. Ministrstvo za gospodarstvo (2003): Implementation of the European charter for small Enterprises in Slovenia 2003; dostopno na: http://europa.eu.int/comm/enterprise/enlargement/charter/report_2003/slovenia30902.pdf
25. Nelson in Winter v Bučar Maja, 2001, Razvojno dohitevanje z informacijsko tehnologijo
26. OECD, Economic Outlook; No 71, junij 2003
27. Porter, M. (1990), The Comparative Advantage of Nations, New York: Free Press.
28. Progress report and futurelines of the initiative to rationalise and streamline the existing Community business support networks. Commission of the European Communities, Brussels, 21 February 2001 (SEC (2001)261/3).

29. Rebernik Miroslav, Tominc Polona, Glas Miroslav, Širec Rantaša Karin; Spodbujati in ohraniti razvojne ambicije, Global Entrepreneurship monitor Slovenija 2003; Ekonomsko poslovna fakulteta, Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij, 2004
30. Rebernik Miroslav, Tominc Polona, Glas Miroslav, Pšeničny Viljem; Global Entrepreneurship monitor Slovenija 2002; The Slovenian Report The Winding Road to Entrepreneurial Society; Maribor, January 2004
31. Romer, Paul, 1986, Increasing Returns and Long-Run Growth, Journal of Political Economy, 94(5), October, 1002-37.
32. Solow, Robert v Audretsch B. David, Thurik A Roy, in drugi, SMEs in Europe 2003
33. SUMMARY REPORT, The public debate following the Green Paper 'Entrepreneurship in Europe'; Commission of the European Communities, Brussels, 19.10.2003, dostopno na http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/green_paper/compilation_en.pdf
34. Technopolis Ltd UK (2000): Evaluation of the BC-NET and BRE Networks Final Report
35. Teece, D.J., The dynamics of industrial capitalism: perspectives on Alfred's Scale and Scope, 1993, Journal of Economic literature 31, 199-223
36. Uredba o ukrepih kmetijske strukturne politike Programa razvoja podeželja 2000-2006, UL RS, št. 61 2001 in št. 19 2001).
37. Urad Republike Slovenije za makroekonomsko politiko in razvoj (2001): Strategija gospodarskega razvoja Slovenije 2001-2006.
38. Vlada Republike Slovenije (2003): Enotni programski document 2004-2006;

Internetni viri

1. European Charter for small Enterprises http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/index.htm 1.2.2004
2. Poročilo o izvajanju Evropske listine za mala podjetja v Sloveniji 2002. 1.2.2004 http://europa.eu.int/comm/enterprise/enlargement/charter/report_2003/slovenia071002_slo.pdf
3. Spletna stran EIC Koper <http://eic.zrs-kp.si> avgust 2004
4. <http://www.pcmg.si> avgust 2004
5. Networks Directory <http://eic.cec.eu.int/NetDir> avgust 2004

6. Implementation of the European charter for small enterprises in Slovenia 1.2.2004
http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/2004_charter_docs/candidate-countries/report-slovenia-2003.pdf
7. <http://europa.eu.int/comm/europeaid/projects/asia-invest/html2002/main.htm>
15.2.2004
8. <http://www.cordis.lu/opet/> 16.2.2004
9. http://europa.eu.int/comm/culture/eac/index_en.html, 20.2.2004
10. <http://europa.eu.int/eures/index.jsp>, 20.2.2004
11. http://europa.eu.int/comm/relays/ipe/index_en.htm, 20.2.2004-05-25
12. http://europa.eu.int/comm/relays/edc/index_en.htm, 20.2.2004
13. http://europa.eu.int/comm/relays/carrefours/index_en.htm, 20.2.2004
14. <http://www.cordis.lu/fp5/support.htm>, 20.2.2004
15. SME Definition. Dostopno na:
http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/sme_definition/index_en.htm,
22.2.2004